

Inhoud	
	Intro
pg. 1	voorstelling vakken - cluster - teams
pg. 2	inhoud - afkortingen - leerkrachtenteams
	Onderwijsdoelen Nederlands A stroom
pg. 3	vakfiche
pg. 4-6	teamfiche
pg. 7-17	eindtermen
pg. 18-19	basisgeletterdheid
pg. 20-28	uitbreidingsdoelen
	Onderwijsdoelen Nederlands B stroom
pg. 29	vakfiche
pg. 30-32	teamfiche
pg. 33-41	eindtermen
pg. 42-43	basisgeletterdheid
pg. 44-52	uitbreidingsdoelen

Afkortingen	
SC	sleutelcompetentie
BS	bouwsteen
ET	eindterm te bereiken op populatieniveau
BG	basisgeletterdheid minimaal te bereiken door iedere leerling
UD	uitbreidingsdoel
X	resultaatverbintenis
*	maakt integraal deel uit van het vak = verplicht
°	attitudinaal = inspanningsverplichting - eindterm (A°) / dimensie (°)

Leerkrachtenteams	
STEM cluster	leerkrachten Wiskunde - Natuurwetenschappen - Techniek
transversaal team	leerkrachten Nederlands - Wiskunde - Natuurwetenschappen - Techniek - Economie - Aardrijkskunde - Geschiedenis - Frans/Engels
team eerste graad	leerkrachten Nederlands - Wiskunde - Natuurwetenschappen - Techniek - ICT & media - Economie - Aardrijkskunde - Geschiedenis - Frans/Engels - LO - PO - MO

Graadcoördinator
De taken van de graadcoördinator kunnen worden uitgevoerd door: een coördinator, een adjunct-directeur, een technisch adviseur, een technisch adviseur-coördinator of een directeur.

vakgebonden eindtermen - Nederlands A

Onderwijsdoel	Evaluatie	Nummer	Type	Nederlands	Wiskunde	Natuurwetenschappen	Techniek	ICT & media	Economie	Aardrijkskunde	Geschiedenis	Frans / Engels	Lichamelijke opvoeding	Plastische opvoeding	Muzikale opvoeding
---------------	-----------	--------	------	------------	----------	---------------------	----------	-------------	----------	----------------	--------------	----------------	------------------------	----------------------	--------------------

SC - 2. Competenties in het Nederlands

BS - Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties

A	eindtermen	Nederlands	leerkracht AV Nederlands	2.1	A°	vak-gebonden
				2.2	X*	
				2.3	X*	
				2.4	X*	
				2.5	X*	
				2.6	X*	
				2.7	X*	
				2.8	X*	
	basis-geletterdheid	Nederlands	leerkracht AV Nederlands	BG 2.1	BG	vak-gebonden
				BG 2.2	BG	
				BG 2.3	BG	
	uitbreidingsdoelen	Nederlands	leerkracht AV Nederlands	UD 2.1	A°	vak-gebonden
				UD 2.2	X	
				UD 2.3	X	
				UD 2.4	X	
				UD 2.5	X	
UD 2.6				X		
UD 2.7				X		
UD 2.8				X		

vakgebonden eindtermen - Nederlands A

Onderwijsdoel	Evaluatie	Nummer	Type	Nederlands	Wiskunde	Natuurwetenschappen	Techniek	ICT & media	Economie	Aardrijkskunde	Geschiedenis	Frans / Engels	Lichamelijke opvoeding	Plastische opvoeding	Muzikale opvoeding

SC - 2. Competenties in het Nederlands

BS - Kenmerken en principes van het Nederlands begrijpen om ze in te zetten bij het communiceren

eindtermen	Nederlands	leerkracht AV Nederlands	2.9	X*	vak-gebonden
			2.10	X*	
uitbreidingsdoelen			UD 2.9	X	
			UD 2.10	X	
			UD 2.11	X	

BS - Inzicht hebben in taal, in het bijzonder het Nederlands, als exponent en deel van een cultuur en een maatschappij

eindtermen	Nederlands	leerkracht AV Nederlands	2.11	A°	vak-gebonden
			2.12	X*	
uitbreidingsdoelen			UD 2.12	A°	
			UD 2.13	X	

BS - Literatuur in het Nederlands beleven

eindtermen	Nederlands	leerkracht AV Nederlands	2.13	X*	vak-gebonden
uitbreidingsdoelen			UD 2.14	X	

vakgebonden eindtermen - Nederlands A

Onderwijsdoel	Evaluatie	Nummer	Type	Nederlands	Wiskunde	Natuurwetenschappen	Techniek	ICT & media	Economie	Aardrijkskunde	Geschiedenis	Frans / Engels	Lichamelijke opvoeding	Plastische opvoeding	Muzikale opvoeding
---------------	-----------	--------	------	------------	----------	---------------------	----------	-------------	----------	----------------	--------------	----------------	------------------------	----------------------	--------------------

A & B	SC - 7. Burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven														
	BS - De dynamiek en de gelaagdheid van (eigen) identiteiten duiden														
	eindtermen	transversaal	team eerste graad olv graadcoördinator	7.4	X*	vak-gebonden								vak-gebonden	
	transversaal	team eerste graad olv graadcoördinator	7.6	X*											

A & B	SC- 16. Cultureel bewustzijn en culturele expressie															
	BS -Uitingen van kunst en cultuur beleven en de waardering ervoor duiden															
eindtermen	transversaal	team eerste graad olv graadcoördinator	16.5	X*	vak-gebonden								vak-gebonden		vak-gebonden	vak-gebonden

2. Competenties in het Nederlands

2.1	ET-Nederlands-1 De leerlingen zijn gemotiveerd voor taal m.i.v. cultuur, lezen, spreken, schrijven, luisteren en inzicht in het taalsysteem.° (attitudinaal)
	Bouwsteen: Kennis en dimensies Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.

BG 2.1	2.2	ET-Nederlands-2 De leerlingen bepalen het onderwerp en de globale inhoud van geschreven en gesproken teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.
	Bouwsteen: Kennis en dimensies Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.	Met inbegrip van kennis * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels, benadrukte woorden, lay-out, afbeeldingen, structuuraanduiders (signaalwoorden en verwijswaarden) * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur gebruiken, structuuraanduiders gebruiken, titels en benadrukte woorden herkennen, rekening houden met lees- en luisterdoel, voorkennis activeren, visuele ondersteunende elementen gebruiken, inhoud voorspellen, vragen stellen, tussentijds samenvatten, talige hulpmiddelen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap - Functioneel gebruik van elementen uit eindterm 2.9 Met inbegrip van tekstkenmerken * Eenvoudige, herkenbare structuur, expliciet aangegeven bij teksten met minder samenhang * Lage tot gemiddelde informatiedichtheid * Voornamelijk Standaardnederlands, eenvoudig figuurlijk taalgebruik, voornamelijk frequente woorden * Grote samenhang * Concrete inhoud * Eenvoudige zinsbouw * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke receptie) * Duidelijke lay-out (bijkomend voor mondelinge receptie) * Normaal spreektempo Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren

vakgebonden eindtermen - Nederlands

2.3	ET-Nederlands-3 De leerlingen bepalen wat de hoofdgedachte en de hoofdpunten zijn in geschreven en gesproken teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.	
	Bouwsteen Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.	Kennis en dimensies Met inbegrip van kennis * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels, benadrukte woorden, lay-out, afbeeldingen, structuuraanduiders (signaalwoorden en verwijswaarden) * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur, structuuraanduiders, titels en benadrukte woorden herkennen, rekening houden met lees- en luisterdoel, voorkennis activeren, visuele ondersteunende elementen gebruiken, inhoud voorspellen, vragen stellen, tussentijds samenvatten, talige hulpmiddelen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap, hoofd- en bijzaken onderscheiden, de gedachtegang reconstrueren - Functioneel gebruik van elementen uit eindterm 2.9 Met inbegrip van tekstkenmerken * Eenvoudige, herkenbare structuur, expliciet aangegeven bij teksten met minder samenhang * Lage tot gemiddelde informatiedichtheid * Voornamelijk Standaardnederlands, eenvoudig figuurlijk taalgebruik, voornamelijk frequente woorden * Grote samenhang * Concrete inhoud * Eenvoudige zinsbouw * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke receptie) * Duidelijke lay-out (bijkomend voor mondelinge receptie) * Normaal spreektempo Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren

vakgebonden eindtermen - Nederlands

BG 2.1	2.4	ET-Nederlands-4 De leerlingen selecteren relevante informatie in geschreven en gesproken teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies	<p>Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.</p> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels, benadrukte woorden, lay-out, afbeeldingen, structuuraanduiders (signaalwoorden en verwijswaarden) * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur, structuuraanduiders, titels en benadrukte woorden herkennen, rekening houden met lees- en luisterdoel, voorkennis activeren, visuele ondersteunende elementen gebruiken, inhoud voorspellen, vragen stellen, talige hulpmiddelen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap - Functioneel gebruik van elementen uit eindterm 2.9 <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Eenvoudige, herkenbare structuur, expliciet aangegeven bij teksten met minder samenhang * Lage tot gemiddelde informatiedichtheid * Voornamelijk Standaardnederlands, eenvoudig figuurlijk taalgebruik, voornamelijk frequente woorden * Grote samenhang * Concrete inhoud * Eenvoudige zinsbouw * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke receptie) * Duidelijke lay-out (bijkomend voor mondelinge receptie) * Normaal spreektempo <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren</p>

vakgebonden eindtermen - Nederlands

2.5	<p>ET-Nederlands-5 De leerlingen nemen eenvoudige notities bij het lezen en beluisteren van teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="226 331 685 357">Bouwsteen</th> <th data-bbox="685 331 2154 357">Kennis en dimensies</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="226 357 685 1104"> <p>Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.</p> </td> <td data-bbox="685 357 2154 1104"> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels, benadrukte woorden, notities, lay-out, afbeeldingen, structuuraanduiders (signaalwoorden en verwijswaarden) * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur, structuuraanduiders, titels en benadrukte woorden herkennen, afkortingen, symbolen en telegramstijl gebruiken, rekening houden met lees- en luisterdoel, voorkennis activeren, visuele ondersteunende elementen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap - Functioneel gebruik van elementen uit eindterm 2.9 <p>Met inbegrip van kenmerken beluisterde en gelezen teksten</p> <ul style="list-style-type: none"> * Eenvoudige, herkenbare, expliciet aangegeven structuur * Lage tot gemiddelde informatiedichtheid * Voornamelijk Standaardnederlands, eenvoudig figuurlijk taalgebruik, voornamelijk frequente woorden * Grote samenhang * Concrete inhoud * Eenvoudige zinsbouw * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke receptie) * Duidelijke lay-out (bijkomend voor mondelinge receptie) * Normaal spreektempo <p>Met inbegrip van kenmerken notities</p> <ul style="list-style-type: none"> * De notities zijn gerelateerd aan de inhoud van de beluisterde of gelezen teksten <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren</p> </td> </tr> </tbody> </table>	Bouwsteen	Kennis en dimensies	<p>Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.</p>	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels, benadrukte woorden, notities, lay-out, afbeeldingen, structuuraanduiders (signaalwoorden en verwijswaarden) * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur, structuuraanduiders, titels en benadrukte woorden herkennen, afkortingen, symbolen en telegramstijl gebruiken, rekening houden met lees- en luisterdoel, voorkennis activeren, visuele ondersteunende elementen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap - Functioneel gebruik van elementen uit eindterm 2.9 <p>Met inbegrip van kenmerken beluisterde en gelezen teksten</p> <ul style="list-style-type: none"> * Eenvoudige, herkenbare, expliciet aangegeven structuur * Lage tot gemiddelde informatiedichtheid * Voornamelijk Standaardnederlands, eenvoudig figuurlijk taalgebruik, voornamelijk frequente woorden * Grote samenhang * Concrete inhoud * Eenvoudige zinsbouw * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke receptie) * Duidelijke lay-out (bijkomend voor mondelinge receptie) * Normaal spreektempo <p>Met inbegrip van kenmerken notities</p> <ul style="list-style-type: none"> * De notities zijn gerelateerd aan de inhoud van de beluisterde of gelezen teksten <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren</p>
Bouwsteen	Kennis en dimensies				
<p>Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.</p>	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels, benadrukte woorden, notities, lay-out, afbeeldingen, structuuraanduiders (signaalwoorden en verwijswaarden) * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur, structuuraanduiders, titels en benadrukte woorden herkennen, afkortingen, symbolen en telegramstijl gebruiken, rekening houden met lees- en luisterdoel, voorkennis activeren, visuele ondersteunende elementen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap - Functioneel gebruik van elementen uit eindterm 2.9 <p>Met inbegrip van kenmerken beluisterde en gelezen teksten</p> <ul style="list-style-type: none"> * Eenvoudige, herkenbare, expliciet aangegeven structuur * Lage tot gemiddelde informatiedichtheid * Voornamelijk Standaardnederlands, eenvoudig figuurlijk taalgebruik, voornamelijk frequente woorden * Grote samenhang * Concrete inhoud * Eenvoudige zinsbouw * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke receptie) * Duidelijke lay-out (bijkomend voor mondelinge receptie) * Normaal spreektempo <p>Met inbegrip van kenmerken notities</p> <ul style="list-style-type: none"> * De notities zijn gerelateerd aan de inhoud van de beluisterde of gelezen teksten <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren</p>				

vakgebonden eindtermen - Nederlands

BG 2.2	2.6	ET-Nederlands-6 De leerlingen produceren schriftelijke en mondelinge teksten in functie van doelgerichte communicatie.
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels, benadrukte woorden, lay-out, afbeeldingen, structuuraanduiders (signaalwoorden en verwijswaarden) - Taalgedragsconventies en registers - Effecten van non-verbaal gedrag (mondelinge productie) * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur, lay-out, structuuraanduiders, titels en benadrukte woorden gebruiken, rekening houden met spreek- en schrijfdoel, voorkennis activeren, rekening houden met ontvanger (zoals het gepast inzetten van lichaamstaal), talige hulpmiddelen gebruiken - Gebruik van taalgedragsconventies en registers - Functioneel gebruik van elementen uit eindterm 2.9 <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Eenvoudige, herkenbare tekststructuur * Redelijk herkenbare samenhang * Concrete inhoud * Gepast register (afgestemd op doel en doelpubliek) * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke productie) * Verzorgd taalgebruik met aandacht voor woordkeuze, spelling, zinsbouw, interpunctie, Standaardnederlands, helderheid, adequaatheid, vormcorrectheid en vlotheid * Verzorgde, gepaste lay-out (bijkomend voor mondelinge productie) * Verzorgd taalgebruik met aandacht voor uitspraak, woordkeuze, zinsbouw, Standaardnederlands, helderheid, adequaatheid, correctheid en vlotheid * Gepaste, niet-storende lichaamstaal <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p>
	2.7	ET-Nederlands-7 De leerlingen drukken zich op een creatieve manier uit.
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Procedurele kennis - Eenvoudige technieken om creatief met taal om te gaan zoals lay-out, rijm en ritme <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p>

vakgebonden eindtermen - Nederlands

BG 2.3	2.8	ET-Nederlands-8 De leerlingen nemen deel aan schriftelijke en mondelinge interactie in functie van doelgerichte communicatie.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies	Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.
			Met inbegrip van kennis * Feitenkennis - Zie opsomming bij eindtermen 2.2 t.e.m. 2.4 en eindterm 2.6 * Conceptuele kennis - Zie opsomming bij eindtermen 2.2 t.e.m. 2.4 en eindterm 2.6 * Procedurele kennis - Strategieën (bijkomend t.o.v. de strategieën opgesomd bij eindtermen 2.2 t.e.m. 2.4 en eindterm 2.6): rekening houden met doel interactie, inspelen op wat de ander zegt of schrijft, de ander laten uitspreken, op een gepaste manier het woord vragen of nemen, elementen van lichaamstaal en intonatie herkennen en zelf inzetten, het register afstemmen op de gesprekspartner/correspondent - Zie opsomming bij eindtermen 2.2 t.e.m. 2.4 en eindterm 2.6 Met inbegrip van tekstkenmerken * Zie opsomming bij eindtermen 2.2 t.e.m. 2.4 en eindterm 2.6 Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren

vakgebonden eindtermen - Nederlands

2.9	<p>ET-Nederlands-9 De leerlingen gebruiken het inzicht in de belangrijkste regels en kenmerken van het Standaardnederlands als taalsysteem ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.</p>			
	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="226 331 685 363">Bouwsteen</th> <th data-bbox="685 331 2154 363">Kennis en dimensies</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="226 363 685 1265"> <p>Kenmerken en principes van het Nederlands begrijpen om ze in te zetten bij het communiceren.</p> </td> <td data-bbox="685 363 2154 1265"> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Samenstellingen en afleidingen: voorvoegsel, achtervoegsel, meervoud/enkelvoud, verkleinwoord, stam, uitgang - Werkwoordstijden: onvoltooid tegenwoordige tijd, voltooid tegenwoordige tijd, onvoltooid verleden tijd, voltooid verleden tijd, onvoltooid toekomstige tijd - Woordsoorten: zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord, werkwoord, voornaamwoord (zelfstandig, bijvoeglijk, wederkerend, wederkerig, onbepaald, persoonlijk, bezittelijk, betrekkelijk, aanwijzend, vragend), lidwoord (bepaald, onbepaald, ontkenkend), voegwoord, voorzetsel, telwoord (bepaald, onbepaald, hoofdtelwoord, rangtelwoord), bijwoord, tussenwerpsel - Zinsdelen: onderwerp, persoonsvorm, gezegde, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp, voorzetselvoorwerp, handelend voorwerp, bijwoordelijke bepaling - Zinsoorten: ontkenkende/bevestigende zinnen, mededelende/vragende/bevelende/uitroepende zinnen, actieve en passieve zinnen, enkelvoudige en samengestelde zinnen (onderschikking en nevenschikking) - Betekenisrelaties: synoniem, homoniem, letterlijk/figuurlijk - Beeldspraak en vergelijking * Conceptuele kennis - Onderscheid klank- en schriftbeeld - Samenstellingen en afleidingen: voorvoegsel, achtervoegsel, meervoud/enkelvoud, verkleinwoord, stam, uitgang - Werkwoordstijden: onvoltooid tegenwoordige tijd, voltooid tegenwoordige tijd, onvoltooid verleden tijd, voltooid verleden tijd, onvoltooid toekomstige tijd - Woordsoorten: zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord, werkwoord, voornaamwoord (zelfstandig, bijvoeglijk, wederkerend, wederkerig, onbepaald, persoonlijk, bezittelijk, betrekkelijk, aanwijzend, vragend), lidwoord (bepaald, onbepaald, ontkenkend), voegwoord, voorzetsel, telwoord (bepaald, onbepaald, hoofdtelwoord, rangtelwoord), bijwoord, tussenwerpsel - Zinsdelen: onderwerp, persoonsvorm, gezegde, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp, voorzetselvoorwerp, handelend voorwerp, bijwoordelijke bepaling - Zinsoorten: ontkenkende/bevestigende zinnen, mededelende/vragende/bevelende/uitroepende zinnen, actieve en passieve zinnen, enkelvoudige en samengestelde zinnen (onderschikking en nevenschikking) - Betekenisrelaties: synoniem, homoniem, letterlijk/figuurlijk - Beeldspraak en vergelijking * Procedurele kennis - Spelling van woorden met vast woordbeeld: klankzuivere woorden en hoogfrequente niet-klankzuivere woorden - Spelling van woorden met veranderlijk woordbeeld: werkwoorden, klinker in open/gesloten lettergreep, verdubbeling medeklinker, niet-klankzuivere eindletter - Hoofdletters - Interpunctietekens: punt, komma, vraagteken, uitroepeteken, dubbele punt, spatie, aanhalingstekens - Congruentie - Diakritische tekens: trema, koppelteken en apostrof - Uitspraaktekens zoals accenttekens <p>Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau toepassen</p> </td> </tr> </tbody> </table>	Bouwsteen	Kennis en dimensies	<p>Kenmerken en principes van het Nederlands begrijpen om ze in te zetten bij het communiceren.</p>
Bouwsteen	Kennis en dimensies			
<p>Kenmerken en principes van het Nederlands begrijpen om ze in te zetten bij het communiceren.</p>	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Samenstellingen en afleidingen: voorvoegsel, achtervoegsel, meervoud/enkelvoud, verkleinwoord, stam, uitgang - Werkwoordstijden: onvoltooid tegenwoordige tijd, voltooid tegenwoordige tijd, onvoltooid verleden tijd, voltooid verleden tijd, onvoltooid toekomstige tijd - Woordsoorten: zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord, werkwoord, voornaamwoord (zelfstandig, bijvoeglijk, wederkerend, wederkerig, onbepaald, persoonlijk, bezittelijk, betrekkelijk, aanwijzend, vragend), lidwoord (bepaald, onbepaald, ontkenkend), voegwoord, voorzetsel, telwoord (bepaald, onbepaald, hoofdtelwoord, rangtelwoord), bijwoord, tussenwerpsel - Zinsdelen: onderwerp, persoonsvorm, gezegde, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp, voorzetselvoorwerp, handelend voorwerp, bijwoordelijke bepaling - Zinsoorten: ontkenkende/bevestigende zinnen, mededelende/vragende/bevelende/uitroepende zinnen, actieve en passieve zinnen, enkelvoudige en samengestelde zinnen (onderschikking en nevenschikking) - Betekenisrelaties: synoniem, homoniem, letterlijk/figuurlijk - Beeldspraak en vergelijking * Conceptuele kennis - Onderscheid klank- en schriftbeeld - Samenstellingen en afleidingen: voorvoegsel, achtervoegsel, meervoud/enkelvoud, verkleinwoord, stam, uitgang - Werkwoordstijden: onvoltooid tegenwoordige tijd, voltooid tegenwoordige tijd, onvoltooid verleden tijd, voltooid verleden tijd, onvoltooid toekomstige tijd - Woordsoorten: zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord, werkwoord, voornaamwoord (zelfstandig, bijvoeglijk, wederkerend, wederkerig, onbepaald, persoonlijk, bezittelijk, betrekkelijk, aanwijzend, vragend), lidwoord (bepaald, onbepaald, ontkenkend), voegwoord, voorzetsel, telwoord (bepaald, onbepaald, hoofdtelwoord, rangtelwoord), bijwoord, tussenwerpsel - Zinsdelen: onderwerp, persoonsvorm, gezegde, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp, voorzetselvoorwerp, handelend voorwerp, bijwoordelijke bepaling - Zinsoorten: ontkenkende/bevestigende zinnen, mededelende/vragende/bevelende/uitroepende zinnen, actieve en passieve zinnen, enkelvoudige en samengestelde zinnen (onderschikking en nevenschikking) - Betekenisrelaties: synoniem, homoniem, letterlijk/figuurlijk - Beeldspraak en vergelijking * Procedurele kennis - Spelling van woorden met vast woordbeeld: klankzuivere woorden en hoogfrequente niet-klankzuivere woorden - Spelling van woorden met veranderlijk woordbeeld: werkwoorden, klinker in open/gesloten lettergreep, verdubbeling medeklinker, niet-klankzuivere eindletter - Hoofdletters - Interpunctietekens: punt, komma, vraagteken, uitroepeteken, dubbele punt, spatie, aanhalingstekens - Congruentie - Diakritische tekens: trema, koppelteken en apostrof - Uitspraaktekens zoals accenttekens <p>Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau toepassen</p>			

vakgebonden eindtermen - Nederlands

2.10	ET-Nederlands-10 De leerlingen gebruiken kenmerken, mogelijkheden en principes van het Standaardnederlands als communicatiemiddel in functie van doelgerichte communicatie.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Kenmerken en principes van het Nederlands begrijpen om ze in te zetten bij het communiceren.	Met inbegrip van kennis * Conceptuele kennis - Tekststructuur - Communicatiemodel: zender, boodschap, ontvanger, kanaal, context, doel - Taalhandelingen zoals beweren, meedelen, beloven, om informatie vragen, verzoeken, zich verontschuldigen, waarschuwen, groeten, bedanken - Taalgedragsconventies en registers - Overeenkomsten en verschillen tussen standaardtaal, regionale en sociale taalvariëteiten in het Nederlands * Procedurele kennis - Gebruik van tekststructuur - Gebruik van communicatiemodel: zender, boodschap, ontvanger, kanaal, context, doel - Gebruik van taalhandelingen zoals beweren, meedelen, beloven, om informatie vragen, verzoeken, zich verontschuldigen, waarschuwen, groeten, bedanken - Gebruik van taalgedragsconventies en registers - Gebruik van compenserende strategieën bij falende communicatie Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau toepassen
2.11	ET-Nederlands-11 De leerlingen gaan respectvol om met overeenkomsten en verschillen in taaluitingen, taalvariëteiten en talen.° (attitudinaal)	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Inzicht hebben in taal, in het bijzonder het Nederlands, als exponent en deel van een cultuur en een maatschappij.	
2.12	ET-Nederlands-12 De leerlingen onderscheiden overeenkomsten en verschillen in taaluitingen, taalvariëteiten en talen.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Inzicht hebben in taal, in het bijzonder het Nederlands, als exponent en deel van een cultuur en een maatschappij.	Met inbegrip van kennis * Conceptuele kennis - Taalgedragsconventies en registers - Overeenkomsten en verschillen tussen standaardtaal, regionale en sociale taalvariëteiten in het Nederlands - Overeenkomsten en verschillen tussen talen - Stereotypering Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen

vakgebonden eindtermen - Nederlands

2.13	ET-Nederlands-13 De leerlingen verwoorden hun gedachten en gevoelens bij het lezen en beluisteren van fictionele teksten met een literaire inslag met ondersteuning van elementaire literaire en narratieve concepten.			
	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="226 331 687 360">Bouwsteen</th> <th data-bbox="687 331 2175 360">Kennis en dimensies</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="226 360 687 855"> Literatuur in het Nederlands beleven. </td> <td data-bbox="687 360 2175 855"> Met inbegrip van kennis * Feitenkennis - Onderscheid fictie en non-fictie - Artistiek-literaire teksten - Personages, verhaallijn, tijd, ruimte - Functioneel gebruik van elementen uit eindtermen 2.2 t.e.m. 2.4 en eindterm 2.6 * Conceptuele kennis - Onderscheid fictie en non-fictie - Artistiek-literaire teksten - Personages, verhaallijn, tijd, ruimte - Functioneel gebruik van elementen uit eindtermen 2.2 t.e.m. 2.4 en eindterm 2.6 * Procedurele kennis - Functioneel gebruik van elementen uit eindtermen 2.2 t.e.m. 2.4 en eindterm 2.6 * Metacognitieve kennis - Eigen gedachten en gevoelens Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren Affectieve dimensie*: Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën ... </td> </tr> </tbody> </table>	Bouwsteen	Kennis en dimensies	Literatuur in het Nederlands beleven.
Bouwsteen	Kennis en dimensies			
Literatuur in het Nederlands beleven.	Met inbegrip van kennis * Feitenkennis - Onderscheid fictie en non-fictie - Artistiek-literaire teksten - Personages, verhaallijn, tijd, ruimte - Functioneel gebruik van elementen uit eindtermen 2.2 t.e.m. 2.4 en eindterm 2.6 * Conceptuele kennis - Onderscheid fictie en non-fictie - Artistiek-literaire teksten - Personages, verhaallijn, tijd, ruimte - Functioneel gebruik van elementen uit eindtermen 2.2 t.e.m. 2.4 en eindterm 2.6 * Procedurele kennis - Functioneel gebruik van elementen uit eindtermen 2.2 t.e.m. 2.4 en eindterm 2.6 * Metacognitieve kennis - Eigen gedachten en gevoelens Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren Affectieve dimensie*: Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën ...			

7. Burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven

7.4	ET-Burgerschap-4 De leerlingen lichten de mechanismen van vooroordelen, stereotypering, machtsmisbruik en groepsdruk toe. (transversaal)	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Omgaan met diversiteit in het samenleven en het samenwerken.	Met inbegrip van kennis * Conceptuele kennis - Vooroordelen, stereotypering, machtsmisbruik en groepsdruk Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen Affectieve dimensie ^o : Voorkeur tonen voor en belang hechten aan waarden, opvattingen, gedragingen, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...
7.6	ET-Burgerschap-6 De leerlingen onderscheiden zowel onverdraagzaamheid als discriminatie in de samenleving. (transversaal)	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Omgaan met diversiteit in het samenleven en het samenwerken.	Met inbegrip van kennis * Conceptuele kennis - Onverdraagzaamheid en discriminatie Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen Affectieve dimensie ^o : Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...

16. Cultureel bewustzijn en culturele expressie

16.5	<p>ET-Cultuur-5 De leerlingen drukken hun gedachten en gevoelens uit bij het waarnemen van kunst- en cultuuruitingen. (transversaal)</p> <p>Bouwsteen</p> <p>Uitingen van kunst en cultuur beleven en de waardering ervoor duiden.</p>
	<p>Kennis en dimensies</p> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Conceptuele kennis - Interactie tussen waarneming, gedachten en gevoelens * Procedurele kennis - Manieren om de interactie tussen waarneming, gedachten en gevoelens uit te drukken zoals verwoorden, verbeelden en verklanken * Metacognitieve kennis - Eigen gedachten en gevoelens <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren</p> <p>Affectieve dimensie^o: Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...</p>

2. Competenties in het Nederlands

BG 2.1	<p>BG-Nederlands-1 De leerling haalt het onderwerp en relevante informatie uit geschreven en gesproken niet-fictionele teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.</p> <p>Bouwsteen</p> <p>Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.</p>
	<p>Kennis en dimensies</p> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, heel eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur en titels herkennen, rekening houden met lees- en luisterdoel, voorkennis activeren, visuele ondersteunende elementen gebruiken, vragen stellen, talige hulpmiddelen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Eenvoudige, herkenbare, expliciet aangegeven structuur * Lage informatiedichtheid * Voornamelijk Standaardnederlands, heel eenvoudig figuurlijk taalgebruik, voornamelijk frequente woorden * Grote samenhang * Concrete en herkenbare inhoud * Eenvoudige zinsbouw * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke receptie) * Duidelijke lay-out (bijkomend voor mondelinge receptie) * Laag tot normaal spreektempo <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren</p>

basisgeletterdheid - Nederlands

<p>BG 2.2</p>	<p>BG-Nederlands-2 De leerling produceert schriftelijke en mondelinge teksten in functie van doelgerichte communicatie.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="226 331 685 359">Bouwsteen</th> <th data-bbox="685 331 2175 359">Kennis en dimensies</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="226 359 685 938"> <p>Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.</p> </td> <td data-bbox="685 359 2175 938"> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, heel eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Taalgedragsconventies en registers - Effecten van non-verbaal gedrag * Procedurele kennis - Strategieën: rekening houden met spreek- en schrijfdoel, voorkennis activeren, rekening houden met ontvanger, talige hulpmiddelen gebruiken - Gebruik van taalgedragsconventies en registers - Spelling van frequente woorden - Uitspraak van hoogfrequente klanken en klankencombinaties - Gebruik van eenvoudige grammaticale constructies en zinspatronen (zoals meervoud, volgorde van persoonsvorm en onderwerp in een hoofdzin) <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Eenvoudige tekststructuur * Redelijk herkenbare samenhang * Concrete inhoud * Tekstsoorten: informatief, opiniërend, prescriptief * Uitspraak, woordkeuze, zinsbouw, spelling, register en lichaamstaal mogen enkel afwijken zolang ze het overbrengen van de boodschap niet in de weg staan <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p> </td> </tr> </tbody> </table>	Bouwsteen	Kennis en dimensies	<p>Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.</p>	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, heel eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Taalgedragsconventies en registers - Effecten van non-verbaal gedrag * Procedurele kennis - Strategieën: rekening houden met spreek- en schrijfdoel, voorkennis activeren, rekening houden met ontvanger, talige hulpmiddelen gebruiken - Gebruik van taalgedragsconventies en registers - Spelling van frequente woorden - Uitspraak van hoogfrequente klanken en klankencombinaties - Gebruik van eenvoudige grammaticale constructies en zinspatronen (zoals meervoud, volgorde van persoonsvorm en onderwerp in een hoofdzin) <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Eenvoudige tekststructuur * Redelijk herkenbare samenhang * Concrete inhoud * Tekstsoorten: informatief, opiniërend, prescriptief * Uitspraak, woordkeuze, zinsbouw, spelling, register en lichaamstaal mogen enkel afwijken zolang ze het overbrengen van de boodschap niet in de weg staan <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p>
Bouwsteen	Kennis en dimensies				
<p>Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.</p>	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, heel eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Taalgedragsconventies en registers - Effecten van non-verbaal gedrag * Procedurele kennis - Strategieën: rekening houden met spreek- en schrijfdoel, voorkennis activeren, rekening houden met ontvanger, talige hulpmiddelen gebruiken - Gebruik van taalgedragsconventies en registers - Spelling van frequente woorden - Uitspraak van hoogfrequente klanken en klankencombinaties - Gebruik van eenvoudige grammaticale constructies en zinspatronen (zoals meervoud, volgorde van persoonsvorm en onderwerp in een hoofdzin) <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Eenvoudige tekststructuur * Redelijk herkenbare samenhang * Concrete inhoud * Tekstsoorten: informatief, opiniërend, prescriptief * Uitspraak, woordkeuze, zinsbouw, spelling, register en lichaamstaal mogen enkel afwijken zolang ze het overbrengen van de boodschap niet in de weg staan <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p>				
<p>BG 2.3</p>	<p>BG-Nederlands-3 De leerling neemt deel aan mondelinge en schriftelijke interactie in functie van doelgerichte communicatie.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="226 1024 685 1051">Bouwsteen</th> <th data-bbox="685 1024 2175 1051">Kennis en dimensies</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="226 1051 685 1450"> <p>Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.</p> </td> <td data-bbox="685 1051 2175 1450"> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Zie opsomming bij eindtermen BG 2.1 en BG 2.2 * Conceptuele kennis - Zie opsomming bij eindtermen BG 2.1 en BG 2.2 * Procedurele kennis - Strategieën: inspelen op wat de ander zegt of schrijft, de ander laten uitspreken, op een gepaste manier het woord vragen of nemen, elementen van lichaamstaal en intonatie herkennen en zelf inzetten, het register afstemmen op de gesprekspartner/correspondent zodat de interactie mogelijk blijft, talige hulpmiddelen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Zie opsomming bij eindtermen BG 2.1 en BG 2.2 <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p> </td> </tr> </tbody> </table>	Bouwsteen	Kennis en dimensies	<p>Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.</p>	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Zie opsomming bij eindtermen BG 2.1 en BG 2.2 * Conceptuele kennis - Zie opsomming bij eindtermen BG 2.1 en BG 2.2 * Procedurele kennis - Strategieën: inspelen op wat de ander zegt of schrijft, de ander laten uitspreken, op een gepaste manier het woord vragen of nemen, elementen van lichaamstaal en intonatie herkennen en zelf inzetten, het register afstemmen op de gesprekspartner/correspondent zodat de interactie mogelijk blijft, talige hulpmiddelen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Zie opsomming bij eindtermen BG 2.1 en BG 2.2 <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p>
Bouwsteen	Kennis en dimensies				
<p>Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.</p>	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Zie opsomming bij eindtermen BG 2.1 en BG 2.2 * Conceptuele kennis - Zie opsomming bij eindtermen BG 2.1 en BG 2.2 * Procedurele kennis - Strategieën: inspelen op wat de ander zegt of schrijft, de ander laten uitspreken, op een gepaste manier het woord vragen of nemen, elementen van lichaamstaal en intonatie herkennen en zelf inzetten, het register afstemmen op de gesprekspartner/correspondent zodat de interactie mogelijk blijft, talige hulpmiddelen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Zie opsomming bij eindtermen BG 2.1 en BG 2.2 <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p>				

2. Competenties in het Nederlands

UD 2.1	UD-Nederlands-1 De leerlingen zijn gemotiveerd voor taal m.i.v. cultuur, lezen, spreken, schrijven, luisteren en inzicht in het taalsysteem.° (attitudinaal) Bouwsteen Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.	Kennis en dimensies
UD 2.2	UD-Nederlands-2 De leerlingen bepalen het onderwerp en de globale inhoud van geschreven en gesproken teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie. Bouwsteen Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.	Kennis en dimensies Met inbegrip van kennis * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels, benadrukte woorden, lay-out, afbeeldingen, structuuraanduiders (signaalwoorden en verwijswaarden) * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur, structuuraanduiders, titels en benadrukte woorden herkennen, rekening houden met lees- en luisterdoel, voorkennis activeren, visuele ondersteunende elementen gebruiken, inhoud voorspellen, vragen stellen, tussentijds samenvatten, talige hulpmiddelen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap - Bepalen van de geschikte strategieën - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.9 Met inbegrip van tekstkenmerken * Vrij complexe structuur maar een duidelijke samenhang * Gemiddelde tot vrij hoge informatiedichtheid * Voornamelijk Standaardnederlands, eenvoudig figuurlijk taalgebruik, frequente woorden en een beperkt aantal laagfrequente woorden * Grote samenhang * Concrete inhoud * Eenvoudige tot vrij complexe zinsbouw * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke receptie) * Duidelijke lay-out (bijkomend voor mondelinge receptie) * Normaal spreektempo Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren

uitbreidingsdoelen - Nederlands

UD 2.3	UD-Nederlands-3 De leerlingen bepalen wat de hoofdgedachte en de hoofdpunten zijn in geschreven en gesproken teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.			
	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="226 331 685 360">Bouwsteen</th> <th data-bbox="685 331 2175 360">Kennis en dimensies</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="226 360 685 1062"> Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties. </td> <td data-bbox="685 360 2175 1062"> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels, benadrukte woorden, lay-out, afbeeldingen, structuuraanduiders (signaalwoorden en verwijswaarden) * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur, structuuraanduiders, titels en benadrukte woorden herkennen, rekening houden met lees- en luisterdoel, voorkennis activeren, visuele ondersteunende elementen gebruiken, inhoud voorspellen, vragen stellen, tussentijds samenvatten, talige hulpmiddelen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap, hoofd- en bijzaken onderscheiden, gedachtegang reconstrueren - Bepalen van de geschikte strategieën - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.9 <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Vrij complexe structuur maar een duidelijke samenhang * Gemiddelde tot vrij hoge informatiedichtheid * Voornamelijk Standaardnederlands, eenvoudig figuurlijk taalgebruik, frequente woorden en een beperkt aantal laagfrequente woorden * Grote samenhang * Concrete inhoud * Eenvoudige tot vrij complexe zinsbouw * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke receptie) * Duidelijke lay-out (bijkomend voor mondelinge receptie) * Normaal spreektempo <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren</p> </td> </tr> </tbody> </table>	Bouwsteen	Kennis en dimensies	Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.
Bouwsteen	Kennis en dimensies			
Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels, benadrukte woorden, lay-out, afbeeldingen, structuuraanduiders (signaalwoorden en verwijswaarden) * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur, structuuraanduiders, titels en benadrukte woorden herkennen, rekening houden met lees- en luisterdoel, voorkennis activeren, visuele ondersteunende elementen gebruiken, inhoud voorspellen, vragen stellen, tussentijds samenvatten, talige hulpmiddelen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap, hoofd- en bijzaken onderscheiden, gedachtegang reconstrueren - Bepalen van de geschikte strategieën - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.9 <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Vrij complexe structuur maar een duidelijke samenhang * Gemiddelde tot vrij hoge informatiedichtheid * Voornamelijk Standaardnederlands, eenvoudig figuurlijk taalgebruik, frequente woorden en een beperkt aantal laagfrequente woorden * Grote samenhang * Concrete inhoud * Eenvoudige tot vrij complexe zinsbouw * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke receptie) * Duidelijke lay-out (bijkomend voor mondelinge receptie) * Normaal spreektempo <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren</p>			

uitbreidingsdoelen - Nederlands

UD 2.4	UD-Nederlands-4 De leerlingen selecteren relevante informatie in geschreven en gesproken teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.	
	Bouwsteen Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.	Kennis en dimensies Met inbegrip van kennis * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels, benadrukte woorden, lay-out, afbeeldingen, structuuraanduiders (signaalwoorden en verwijswaarden) * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur, structuuraanduiders, titels en benadrukte woorden herkennen, rekening houden met lees- en luisterdoel, voorkennis activeren, visuele ondersteunende elementen gebruiken, inhoud voorspellen, vragen stellen, talige hulpmiddelen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap - Bepalen van de geschikte strategieën - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.9 Met inbegrip van tekstkenmerken * Vrij complexe structuur maar een duidelijke samenhang * Gemiddelde tot vrij hoge informatiedichtheid * Voornamelijk Standaardnederlands, eenvoudig figuurlijk taalgebruik, frequente woorden en een beperkt aantal laagfrequente woorden * Grote samenhang * Concrete inhoud * Eenvoudige tot vrij complexe zinsbouw * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke receptie) * Duidelijke lay-out (bijkomend voor mondelinge receptie) * Normaal spreektempo Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren

uitbreidingsdoelen - Nederlands

UD 2.5	UD-Nederlands-5 De leerlingen nemen eenvoudige notities bij het lezen en beluisteren van teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.	
	Bouwsteen Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.	Kennis en dimensies Met inbegrip van kennis * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels, benadrukte woorden, lay-out, afbeeldingen, structuuraanduiders (signaalwoorden en verwijswaarden) * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur, structuuraanduiders, titels en benadrukte woorden herkennen, afkortingen, symbolen en telegramstijl gebruiken, rekening houden met lees- en luisterdoel, voorkennis activeren, visuele ondersteunende elementen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap - Bepalen van de geschikte strategieën - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.9 Met inbegrip van kenmerken beluisterde en gelezen teksten * Vrij complexe structuur maar een duidelijke samenhang * Gemiddelde tot vrij hoge informatiedichtheid * Voornamelijk Standaardnederlands, eenvoudig figuurlijk taalgebruik, voornamelijk frequente woorden en een beperkt aantal laagfrequente woorden * Grote samenhang * Concrete inhoud * Eenvoudige tot vrij complexe zinsbouw * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke receptie) * Duidelijke lay-out (bijkomend voor mondelinge receptie) * Normaal spreektempo Met inbegrip van kenmerken notities * De notities weerspiegelen de inhoud van de beluisterde of gelezen teksten Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren

uitbreidingsdoelen - Nederlands

<p>UD 2.6</p>	<p>UD-Nederlands-6 De leerlingen produceren schriftelijke en mondelinge teksten in functie van doelgerichte communicatie.</p>			
	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="226 359 685 430">Bouwsteen</th> <th data-bbox="685 359 2177 430">Kennis en dimensies</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="226 430 685 1117"> <p>Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.</p> </td> <td data-bbox="685 430 2177 1117"> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels, benadrukte woorden, lay-out, afbeeldingen, structuuraanduiders (signaalwoorden en verwijswaarden) - Taalgedragsconventies en registers - Effecten van non-verbaal gedrag (mondelinge productie) * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur, lay-out, structuuraanduiders, titels en benadrukte woorden gebruiken, rekening houden met spreek- en schrijfdoel, voorkennis activeren, rekening houden met ontvanger (zoals het gepast inzetten van lichaamstaal), talige hulpmiddelen gebruiken - Gebruik van taalgedragsconventies en registers - Bepalen van de geschikte strategieën - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.9 <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Herkenbare, iets complexere tekststructuur * Herkenbare samenhang, duidelijke opbouw * Concrete inhoud * Gepast register (afgestemd op doel en doelpubliek) * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke productie) * Verzorgd taalgebruik met aandacht voor woordkeuze, spelling, zinsbouw, interpunctie, Standaardnederlands, helderheid, adequaatheid, correctheid en vlotheid * Verzorgde, gepaste lay-out (bijkomend voor mondelinge productie) * Verzorgd taalgebruik met aandacht voor uitspraak, woordkeuze, zinsbouw, Standaardnederlands, helderheid, adequaatheid, correctheid en vlotheid * Gepaste, niet-storende lichaamstaal <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p> </td> </tr> </tbody> </table>	Bouwsteen	Kennis en dimensies	<p>Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.</p>
Bouwsteen	Kennis en dimensies			
<p>Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.</p>	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels, benadrukte woorden, lay-out, afbeeldingen, structuuraanduiders (signaalwoorden en verwijswaarden) - Taalgedragsconventies en registers - Effecten van non-verbaal gedrag (mondelinge productie) * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur, lay-out, structuuraanduiders, titels en benadrukte woorden gebruiken, rekening houden met spreek- en schrijfdoel, voorkennis activeren, rekening houden met ontvanger (zoals het gepast inzetten van lichaamstaal), talige hulpmiddelen gebruiken - Gebruik van taalgedragsconventies en registers - Bepalen van de geschikte strategieën - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.9 <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Herkenbare, iets complexere tekststructuur * Herkenbare samenhang, duidelijke opbouw * Concrete inhoud * Gepast register (afgestemd op doel en doelpubliek) * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke productie) * Verzorgd taalgebruik met aandacht voor woordkeuze, spelling, zinsbouw, interpunctie, Standaardnederlands, helderheid, adequaatheid, correctheid en vlotheid * Verzorgde, gepaste lay-out (bijkomend voor mondelinge productie) * Verzorgd taalgebruik met aandacht voor uitspraak, woordkeuze, zinsbouw, Standaardnederlands, helderheid, adequaatheid, correctheid en vlotheid * Gepaste, niet-storende lichaamstaal <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p>			
<p>UD 2.7</p>	<p>UD-Nederlands-7 De leerlingen drukken zich op een creatieve manier uit.</p>			
	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="226 1228 685 1300">Bouwsteen</th> <th data-bbox="685 1228 2177 1300">Kennis en dimensies</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="226 1300 685 1401"> <p>Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.</p> </td> <td data-bbox="685 1300 2177 1401"> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Procedurele kennis - Technieken om creatief met taal om te gaan: stijlfiguren (zoals begin- en eindrijm, hyperbool, herhaling, variatie), lay-out, beeldspraak, ritme <p>Met inbegrip van dimensie eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p> </td> </tr> </tbody> </table>	Bouwsteen	Kennis en dimensies	<p>Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.</p>
Bouwsteen	Kennis en dimensies			
<p>Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.</p>	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Procedurele kennis - Technieken om creatief met taal om te gaan: stijlfiguren (zoals begin- en eindrijm, hyperbool, herhaling, variatie), lay-out, beeldspraak, ritme <p>Met inbegrip van dimensie eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p>			

uitbreidingsdoelen - Nederlands

UD 2.8	UD-Nederlands-8	De leerlingen nemen deel aan schriftelijke en mondelinge interactie in functie van doelgerichte communicatie.
	Bouwsteen	Kennis en dimensies Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties. Met inbegrip van kennis * Feitenkennis - Zie opsomming bij UD 2.2 t.e.m. UD 2.4 en UD 2.6 * Conceptuele kennis - Zie opsomming bij UD 2.2 t.e.m. UD 2.4 en UD 2.6 * Procedurele kennis - Strategieën (bijkomend t.o.v. de strategieën opgesomd bij UD 2.2 t.e.m. UD 2.4 en UD 2.6): rekening houden met doel interactie, inspelen op wat de ander zegt of schrijft, de ander laten uitspreken, op een gepaste manier het woord vragen of nemen, elementen van lichaamstaal en intonatie herkennen en zelf inzetten, het register afstemmen op de gesprekspartner/correspondent - Bepalen van de geschikte strategieën - Zie opsomming bij UD 2.2 t.e.m. UD 2.4 en UD 2.6 Met inbegrip van tekstkenmerken * Zie opsomming bij UD 2.2 t.e.m. UD 2.4 en UD 2.6 Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren

uitbreidingsdoelen - Nederlands

UD 2.9	<p>UD-Nederlands-9 De leerlingen gebruiken het inzicht in de belangrijkste regels en kenmerken van het Standaardnederlands als taalsysteem ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.</p>			
	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="226 359 685 367">Bouwsteen</th> <th data-bbox="685 359 2177 367">Kennis en dimensies</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="226 367 685 1233"> <p>Kenmerken en principes van het Nederlands begrijpen om ze in te zetten bij het communiceren.</p> </td> <td data-bbox="685 367 2177 1233"> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Samenstellingen en afleidingen: voorvoegsel, achtervoegsel, meervoud/enkelvoud, verkleinwoord, stam, uitgang - Werkwoordstijden: onvoltooid tegenwoordige tijd, voltooid tegenwoordige tijd, onvoltooid verleden tijd, voltooid verleden tijd, onvoltooid toekomstige tijd - Woordsoorten: zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord, werkwoord, voornaamwoord (zelfstandig, bijvoeglijk, wederkerend, wederkerig, onbepaald, persoonlijk, bezittelijk, betrekkelijk, aanwijzend, vragend), lidwoord (bepaald, onbepaald, ontkenkend), voegwoord, voorzetsel, telwoord (bepaald, onbepaald, hoofdtelwoord, rangtelwoord), bijwoord, tussenwerpsel - Zinsdelen: onderwerp, persoonsvorm, gezegde, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp, voorzetselvoorwerp, handelend voorwerp, bijwoordelijke bepaling - Zinsoorten: ontkenkende/bevestigende zinnen, mededelende/vragende/bevelende/uitroepende zinnen, actieve en passieve zinnen, enkelvoudige en samengestelde zinnen (onderschikking en nevenschikking) - Betekenisrelaties: synoniem, homoniem, letterlijk/figuurlijk - Beeldspraak en vergelijking * Conceptuele kennis - Onderscheid klank- en schriftbeeld - Samenstellingen en afleidingen: voorvoegsel, achtervoegsel, meervoud/enkelvoud, verkleinwoord, stam, uitgang - Werkwoordstijden: onvoltooid tegenwoordige tijd, voltooid tegenwoordige tijd, onvoltooid verleden tijd, voltooid verleden tijd, onvoltooid toekomstige tijd - Woordsoorten: zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord, werkwoord, voornaamwoord (zelfstandig, bijvoeglijk, wederkerend, wederkerig, onbepaald, persoonlijk, bezittelijk, betrekkelijk, aanwijzend, vragend), lidwoord (bepaald, onbepaald, ontkenkend), voegwoord, voorzetsel, telwoord (bepaald, onbepaald, hoofdtelwoord, rangtelwoord), bijwoord, tussenwerpsel - Zinsdelen: onderwerp, persoonsvorm, gezegde, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp, voorzetselvoorwerp, handelend voorwerp, bijwoordelijke bepaling - Zinsoorten: ontkenkende/bevestigende zinnen, mededelende/vragende/bevelende/uitroepende zinnen, actieve en passieve zinnen, enkelvoudige en samengestelde zinnen (onderschikking en nevenschikking) - Beeldspraak en vergelijking * Procedurele kennis - Spelling van woorden met vast woordbeeld: klankzuivere woorden en hoogfrequente niet-klankzuivere woorden - Spelling van woorden met veranderlijk woordbeeld: werkwoorden, klinker in open/gesloten lettergreep, verdubbeling medeklinker, niet-klankzuivere eindletter - Hoofdletters - Interpunctietekens: punt, komma, vraagteken, uitroepetekens, dubbele punt, spatie, aanhalingstekens - Congruentie - Diakritische tekens: trema, koppelteken en apostrof - Uitspraaktekens zoals accenttekens <p>Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau toepassen</p> </td> </tr> </tbody> </table>	Bouwsteen	Kennis en dimensies	<p>Kenmerken en principes van het Nederlands begrijpen om ze in te zetten bij het communiceren.</p>
Bouwsteen	Kennis en dimensies			
<p>Kenmerken en principes van het Nederlands begrijpen om ze in te zetten bij het communiceren.</p>	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Samenstellingen en afleidingen: voorvoegsel, achtervoegsel, meervoud/enkelvoud, verkleinwoord, stam, uitgang - Werkwoordstijden: onvoltooid tegenwoordige tijd, voltooid tegenwoordige tijd, onvoltooid verleden tijd, voltooid verleden tijd, onvoltooid toekomstige tijd - Woordsoorten: zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord, werkwoord, voornaamwoord (zelfstandig, bijvoeglijk, wederkerend, wederkerig, onbepaald, persoonlijk, bezittelijk, betrekkelijk, aanwijzend, vragend), lidwoord (bepaald, onbepaald, ontkenkend), voegwoord, voorzetsel, telwoord (bepaald, onbepaald, hoofdtelwoord, rangtelwoord), bijwoord, tussenwerpsel - Zinsdelen: onderwerp, persoonsvorm, gezegde, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp, voorzetselvoorwerp, handelend voorwerp, bijwoordelijke bepaling - Zinsoorten: ontkenkende/bevestigende zinnen, mededelende/vragende/bevelende/uitroepende zinnen, actieve en passieve zinnen, enkelvoudige en samengestelde zinnen (onderschikking en nevenschikking) - Betekenisrelaties: synoniem, homoniem, letterlijk/figuurlijk - Beeldspraak en vergelijking * Conceptuele kennis - Onderscheid klank- en schriftbeeld - Samenstellingen en afleidingen: voorvoegsel, achtervoegsel, meervoud/enkelvoud, verkleinwoord, stam, uitgang - Werkwoordstijden: onvoltooid tegenwoordige tijd, voltooid tegenwoordige tijd, onvoltooid verleden tijd, voltooid verleden tijd, onvoltooid toekomstige tijd - Woordsoorten: zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord, werkwoord, voornaamwoord (zelfstandig, bijvoeglijk, wederkerend, wederkerig, onbepaald, persoonlijk, bezittelijk, betrekkelijk, aanwijzend, vragend), lidwoord (bepaald, onbepaald, ontkenkend), voegwoord, voorzetsel, telwoord (bepaald, onbepaald, hoofdtelwoord, rangtelwoord), bijwoord, tussenwerpsel - Zinsdelen: onderwerp, persoonsvorm, gezegde, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp, voorzetselvoorwerp, handelend voorwerp, bijwoordelijke bepaling - Zinsoorten: ontkenkende/bevestigende zinnen, mededelende/vragende/bevelende/uitroepende zinnen, actieve en passieve zinnen, enkelvoudige en samengestelde zinnen (onderschikking en nevenschikking) - Beeldspraak en vergelijking * Procedurele kennis - Spelling van woorden met vast woordbeeld: klankzuivere woorden en hoogfrequente niet-klankzuivere woorden - Spelling van woorden met veranderlijk woordbeeld: werkwoorden, klinker in open/gesloten lettergreep, verdubbeling medeklinker, niet-klankzuivere eindletter - Hoofdletters - Interpunctietekens: punt, komma, vraagteken, uitroepetekens, dubbele punt, spatie, aanhalingstekens - Congruentie - Diakritische tekens: trema, koppelteken en apostrof - Uitspraaktekens zoals accenttekens <p>Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau toepassen</p>			

uitbreidingsdoelen - Nederlands

UD 2.10	UD-Nederlands-10 De leerlingen analyseren het Standaardnederlands als taalsysteem.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
Kenmerken en principes van het Nederlands begrijpen om ze in te zetten bij het communiceren.		<p>Met inbegrip van kennis:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een selectie van kenniselementen uit UD 2.9 <p>Met inbegrip van dimensie eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren</p>
UD 2.11	UD-Nederlands-11 De leerlingen gebruiken kenmerken, mogelijkheden en principes van het Standaardnederlands als communicatiemiddel in functie van doelgerichte communicatie.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
Kenmerken en principes van het Nederlands begrijpen om ze in te zetten bij het communiceren.		<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Conceptuele kennis <ul style="list-style-type: none"> - Tekststructuur - Communicatiemodel: zender, boodschap, ontvanger, kanaal, context, doel, ruis - Taalhandelingen zoals beweren, meedelen, beloven, om informatie vragen, verzoeken, zich verontschuldigen, waarschuwen, groeten, bedanken - Taalgedragsconventies en registers - Overeenkomsten en verschillen tussen standaardtaal, regionale en sociale taalvariëteiten in het Nederlands * Procedurele kennis <ul style="list-style-type: none"> - Gebruik van tekststructuur - Gebruik van communicatiemodel: zender, boodschap, ontvanger, kanaal, context, doel - Gebruik van taalhandelingen zoals beweren, meedelen, beloven, om informatie vragen, verzoeken, zich verontschuldigen, waarschuwen, groeten, bedanken - Gebruik van taalgedragsconventies en registers - Compenserende strategieën bij falende communicatie <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau toepassen</p>
UD 2.12	UD-Nederlands-12 De leerlingen gaan respectvol om met overeenkomsten en verschillen in taaluitingen, taalvariëteiten en talen.° (attitudinaal)	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
Inzicht hebben in taal, in het bijzonder het Nederlands, als exponent en deel van een cultuur en een maatschappij.		

uitbreidingsdoelen - Nederlands

UD 2.13	UD-Nederlands-13 De leerlingen onderscheiden overeenkomsten en verschillen in taaluitingen, taalvariëteiten en talen.			
	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 30%;">Bouwsteen</th> <th>Kennis en dimensies</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Inzicht hebben in taal, in het bijzonder het Nederlands, als exponent en deel van een cultuur en een maatschappij.</td> <td> Met inbegrip van kennis * Conceptuele kennis - Taalgedragsconventies en registers - Overeenkomsten en verschillen tussen standaardtaal, regionale en sociale taalvariëteiten in het Nederlands - Overeenkomsten en verschillen tussen talen - Stereotypering Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen </td> </tr> </tbody> </table>	Bouwsteen	Kennis en dimensies	Inzicht hebben in taal, in het bijzonder het Nederlands, als exponent en deel van een cultuur en een maatschappij.
Bouwsteen	Kennis en dimensies			
Inzicht hebben in taal, in het bijzonder het Nederlands, als exponent en deel van een cultuur en een maatschappij.	Met inbegrip van kennis * Conceptuele kennis - Taalgedragsconventies en registers - Overeenkomsten en verschillen tussen standaardtaal, regionale en sociale taalvariëteiten in het Nederlands - Overeenkomsten en verschillen tussen talen - Stereotypering Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen			
UD 2.14	UD-Nederlands-14 De leerlingen verwoorden hun gedachten en gevoelens bij het lezen en beluisteren van fictionele teksten met een literaire inslag met ondersteuning van elementaire literaire en narratieve concepten.			
	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 30%;">Bouwsteen</th> <th>Kennis en dimensies</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Literatuur in het Nederlands beleven.</td> <td> Met inbegrip van kennis * Feitenkennis - Onderscheid fictie en non-fictie - Artistiek-literaire teksten - Personages (hoofd- en nevenpersonages), verhaallijn (chronologisch en niet-chronologisch, flashforward en flashback), tijd, ruimte, thema, eenvoudige stilistische kenmerken, samenhang vorm-inhoud - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.2 t.e.m. UD 2.4 en UD 2.6 * Conceptuele kennis - Onderscheid fictie en non-fictie - Artistiek-literaire teksten - Personages (hoofd- en nevenpersonages), verhaallijn (chronologisch en niet-chronologisch, flashforward en flashback), tijd, ruimte, thema, eenvoudige stilistische kenmerken, samenhang vorm-inhoud - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.2 t.e.m. UD 2.4 en UD 2.6 * Procedurele kennis - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.2 t.e.m. UD 2.4 en UD 2.6 * Metacognitieve kennis - Eigen gedachten en gevoelens Met inbegrip van dimensie eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren Affectieve dimensie*: Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën ... </td> </tr> </tbody> </table>	Bouwsteen	Kennis en dimensies	Literatuur in het Nederlands beleven.
Bouwsteen	Kennis en dimensies			
Literatuur in het Nederlands beleven.	Met inbegrip van kennis * Feitenkennis - Onderscheid fictie en non-fictie - Artistiek-literaire teksten - Personages (hoofd- en nevenpersonages), verhaallijn (chronologisch en niet-chronologisch, flashforward en flashback), tijd, ruimte, thema, eenvoudige stilistische kenmerken, samenhang vorm-inhoud - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.2 t.e.m. UD 2.4 en UD 2.6 * Conceptuele kennis - Onderscheid fictie en non-fictie - Artistiek-literaire teksten - Personages (hoofd- en nevenpersonages), verhaallijn (chronologisch en niet-chronologisch, flashforward en flashback), tijd, ruimte, thema, eenvoudige stilistische kenmerken, samenhang vorm-inhoud - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.2 t.e.m. UD 2.4 en UD 2.6 * Procedurele kennis - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.2 t.e.m. UD 2.4 en UD 2.6 * Metacognitieve kennis - Eigen gedachten en gevoelens Met inbegrip van dimensie eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren Affectieve dimensie*: Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën ...			

AV Nederlands B stroom

Leerkracht Nederlands						Raadpleeg de bundel "Transversale eindtermen eerste graad"					
Eindtermen die te bereiken zijn op populatieniveau en integraal deel uit maken van AV Nederlands						Eindtermen die te bereiken zijn op populatieniveau in team					
Basisgeletterdheid Nederlands	Vakgebonden ET Nederlands	Uitbreidingsdoelen Nederlands	Transversale ET Burgerschap	Transversale ET Cultuur	Extra ET - keuze leraar/vakgroep	Transversale ET Leren		Transversale ET Burgerschap	Transversale ET Gezondheid	Transversale ET Cultuur	
Indien een individuele leerling de eindterm niet bereikt, dan moet die leerling tenminste de basisgeletterdheid (BG) bereiken.											
BG 2.1	2.1	UD 2.1				BG 13.1	13.1 (SC 14)	brede basiszorg	7.2		1.13
	2.2	UD 2.2					13.2 (SC 14)		7.3		1.14
BG 2.1	2.3	UD 2.3					13.3				1.15 (SC 14)
	2.4	UD 2.4	7.4		16.5	BG 13.2	13.4	ism AV ICT	7.5		1.16 (SC 14)
BG 2.2	2.5	UD 2.5				BG 13.3	13.5				1.17 (SC 14)
	2.6	UD 2.6	7.6			BG 13.4	13.6				1.18 (SC 14)
BG 2.3	2.7	UD 2.7					13.7				1.19 (SC 14)
	2.8	UD 2.8					13.8				
	2.9	UD 2.9					13.9				
	2.10	UD 2.10					13.10				
	2.11	UD 2.11					13.11				
	2.12	UD 2.12					13.12				
		UD 2.13					13.13				
							13.14 (SC 14)	brede basiszorg	7.8 (SC 12)		
							13.15 (SC 14)		7.10 (SC 12)		
							13.16 (SC 14)		7.11 (SC 10)		
							13.17				
							13.18				
							Transversale ET ICT & media				
						BG 4.1	4.1				
						BG 4.2	4.2	ism AV ICT			
							4.5				
						BG 4.5	4.6				
						BG 4.6	4.7				
							Transversale ET Initiatief en loopbaan				
							15.1	vakover-schrijdende projecten			
							15.2				
							15.3				
							15.4 (SC 10)	brede basiszorg			
							Transversale ET Sociaal-relatieel				
							5.1 (SC 14)				
							5.2	brede basiszorg			
							5.3				
							5.4 (SC 14)				
							5.5				
POV-2019-B-2						POV-2019-AB-T-K					
Evaluatie gebeurt door vakleerkracht = persoonlijke verantwoordelijkheid						Evaluatie gebeurt door graadgroep onder leiding van graadcoördinator = gedeelde verantwoordelijkheid					

vakgebonden eindtermen - Nederlands B

Onderwijsdoel	Evaluatie	Nummer	Type	Nederlands	Wiskunde	Natuurwetenschappen	Techniek	ICT & media	Economie	Aardrijkskunde	Geschiedenis	Frans / Engels	Lichamelijke opvoeding	Plastische opvoeding	Muzikale opvoeding
---------------	-----------	--------	------	------------	----------	---------------------	----------	-------------	----------	----------------	--------------	----------------	------------------------	----------------------	--------------------

SC - 2. Competenties in het Nederlands

BS - Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties

B	eindtermen	Nederlands	leerkracht AV Nederlands	2.1	A°	vak-gebonden
				2.2	X*	
				2.3	X*	
				2.4	X*	
				2.5	X*	
				2.6	X*	
				2.7	X*	
	basis-geletterdheid			BG 2.1	BG	
				BG 2.2	BG	
				BG 2.3	BG	
	uitbreidingsdoelen			UD 2.1	A°	
				UD 2.2	X	
				UD 2.3	X	
				UD 2.4	X	
				UD 2.5	X	
	UD 2.6	X				
	UD 2.7	X				
	UD 2.8	X				

vakgebonden eindtermen - Nederlands B

Onderwijsdoel	Evaluatie	Nummer	Type	Nederlands	Wiskunde	Natuurwetenschappen	Techniek	ICT & media	Economie	Aardrijkskunde	Geschiedenis	Frans / Engels	Lichamelijke opvoeding	Plastische opvoeding	Muzikale opvoeding

SC - 2. Competenties in het Nederlands

BS - Kenmerken en principes van het Nederlands begrijpen om ze in te zetten bij het communiceren

eindtermen	Nederlands	leerkracht AV Nederlands	2.8	X*	vak-gebonden
			2.9	X*	
uitbreidingsdoelen			UD 2.9	X	
			UD 2.10	X	

BS - Inzicht hebben in taal, in het bijzonder het Nederlands, als exponent en deel van een cultuur en een maatschappij

eindtermen	Nederlands	leerkracht AV Nederlands	2.10	A°	vak-gebonden
			2.11	X*	
uitbreidingsdoelen			UD 2.11	A°	
			UD 2.12	X	

BS - Literatuur in het Nederlands beleven

eindtermen	Nederlands	leerkracht AV Nederlands	2.12	X*	vak-gebonden
			UD 2.13	X	
uitbreidingsdoelen					

vakgebonden eindtermen - Nederlands B

Onderwijsdoel	Evaluatie	Nummer	Type	Nederlands	Wiskunde	Natuurwetenschappen	Techniek	ICT & media	Economie	Aardrijkskunde	Geschiedenis	Frans / Engels	Lichamelijke opvoeding	Plastische opvoeding	Muzikale opvoeding
---------------	-----------	--------	------	------------	----------	---------------------	----------	-------------	----------	----------------	--------------	----------------	------------------------	----------------------	--------------------

A & B	SC - 7. Burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven														
	BS - De dynamiek en de gelaagdheid van (eigen) identiteiten duiden														
	eindtermen	transversaal	team eerste graad olv graadcoördinator	7.4	X*	vak-gebonden								vak-gebonden	
	transversaal	team eerste graad olv graadcoördinator	7.6	X*											

A & B	SC- 16. Cultureel bewustzijn en culturele expressie															
	BS -Uitingen van kunst en cultuur beleven en de waardering ervoor duiden															
eindtermen	transversaal	team eerste graad olv graadcoördinator	16.5	X*	vak-gebonden								vak-gebonden		vak-gebonden	vak-gebonden

2. Competenties in het Nederlands

2.1	ET-Nederlands-1 De leerlingen zijn gemotiveerd voor taal m.i.v. cultuur, lezen, spreken, schrijven, luisteren en inzicht in het taalsysteem.° (attitudinaal)
	Bouwsteen: Kennis en dimensies Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.

BG 2.1	2.2	ET-Nederlands-2 De leerlingen bepalen het onderwerp en de globale inhoud van geschreven en gesproken teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.
	Bouwsteen: Kennis en dimensies Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.	Met inbegrip van kennis * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, heel eenvoudig figuurlijk taalgebruik Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels, structuuraanduiders (signaalwoorden en verwijswaarden) * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur, structuuraanduiders en titels herkennen, rekening houden met lees- en luisterdoel, voorkennis activeren, visuele ondersteunende elementen gebruiken, inhoud voorspellen, vragen stellen, talige hulpmiddelen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap - Functioneel gebruik van elementen uit eindterm 2.8 Met inbegrip van tekstkenmerken * Eenvoudige, herkenbare, expliciet aangegeven structuur * Lage informatiedichtheid * Voornamelijk Standaardnederlands, heel eenvoudig figuurlijk taalgebruik, voornamelijk frequente woorden * Grote samenhang * Concrete en herkenbare inhoud * Eenvoudige zinsbouw * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke receptie) * Duidelijke lay-out (bijkomend voor mondelinge receptie) * Laag tot normaal spreektempo Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren

vakgebonden eindtermen - Nederlands

2.3	ET-Nederlands-3 De leerlingen bepalen wat de hoofdgedachte en de hoofdpunten zijn in geschreven en gesproken teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.	
	Bouwsteen Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.	Kennis en dimensies Met inbegrip van kennis * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, heel eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels, structuuraanduiders (signaalwoorden en verwijswaarden) * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur, structuuraanduiders en titels herkennen, rekening houden met lees- en luisterdoel, voorkennis activeren, visuele ondersteunende elementen gebruiken, inhoud voorspellen, vragen stellen, talige hulpmiddelen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap, hoofd- en bijzaken onderscheiden - Functioneel gebruik van elementen uit eindterm 2.8 Met inbegrip van tekstkenmerken * Eenvoudige, herkenbare, expliciet aangegeven structuur * Lage informatiedichtheid * Standaardnederlands, heel eenvoudig figuurlijk taalgebruik, voornamelijk frequente woorden * Grote samenhang * Concrete en herkenbare inhoud * Eenvoudige zinsbouw * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke receptie) * Duidelijke lay-out (bijkomend voor mondelinge receptie) * Laag tot normaal spreektempo Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren

vakgebonden eindtermen - Nederlands

BG 2.1	2.4	ET-Nederlands-4 De leerlingen selecteren relevante informatie in geschreven en gesproken teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.
	Bouwsteen Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.	Kennis en dimensies Met inbegrip van kennis * Feitenkennis - Woordenschat: hoogfrequente woorden, heel eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels, structuuraanduiders (signaalwoorden en verwijswaarden) * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur, structuuraanduiders en titels herkennen, rekening houden met lees- en luisterdoel, voorkennis activeren, visuele ondersteunende elementen gebruiken, inhoud voorspellen, vragen stellen, talige hulpmiddelen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap, eenvoudige notities nemen - Functioneel gebruik van elementen uit eindterm 2.8 Met inbegrip van tekstkenmerken * Eenvoudige, herkenbare, expliciet aangegeven structuur * Lage informatiedichtheid * Standaardnederlands, heel eenvoudig figuurlijk taalgebruik, voornamelijk frequente woorden * Grote samenhang * Concrete en herkenbare inhoud * Eenvoudige zinsbouw * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke receptie) * Duidelijke lay-out (bijkomend voor mondelinge receptie) * Laag tot normaal spreektempo Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren

vakgebonden eindtermen - Nederlands

BG 2.2	2.5	ET-Nederlands-5 De leerlingen produceren schriftelijke en mondelinge teksten in functie van doelgerichte communicatie.
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
		<p>Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.</p> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, heel eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Registers - Effecten van non-verbaal gedrag (mondelinge productie) * Procedurele kennis - Strategieën: rekening houden met spreek- en schrijfdoel, voorkennis activeren, rekening houden met ontvanger (zoals het gepast inzetten van lichaamstaal), talige hulpmiddelen gebruiken - Gebruik van registers - Functioneel gebruik van elementen uit eindterm 2.8 <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Eenvoudige tekststructuur * Redelijk herkenbare samenhang * Concrete inhoud * Gepast register (afgestemd op doel en doelpubliek) * Tekstsoorten: informatief, opiniërend, prescriptief (bijkomend voor schriftelijke productie) * Taalgebruik met aandacht voor woordkeuze, spelling, zinsbouw, interpunctie, Standaardnederlands, helderheid, adequaatheid, correctheid en vlotheid * Verzorgde, gepaste lay-out (bijkomend voor mondelinge productie) * Taalgebruik met aandacht voor uitspraak, woordkeuze, zinsbouw, Standaardnederlands, helderheid, adequaatheid, correctheid en vlotheid * Gepaste, niet-storende lichaamstaal <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p>
	2.6	ET-Nederlands-6 De leerlingen drukken zich op een creatieve manier uit.
		<p>Bouwsteen</p> <p>Kennis en dimensies</p> <p>Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.</p> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Procedurele kennis - Eenvoudige technieken om creatief met taal om te gaan <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p>

vakgebonden eindtermen - Nederlands

BG 2.3	2.7	ET-Nederlands-7 De leerlingen nemen deel aan schriftelijke en mondelinge interactie in functie van doelgerichte communicatie.
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
		<p>Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.</p> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Zie opsomming bij eindtermen 2.2 t.e.m. 2.5 * Conceptuele kennis - Zie opsomming bij eindtermen 2.2 t.e.m. 2.5 - De meest elementaire alledaagse taalgedragsconventies * Procedurele kennis - Strategieën (bijkomend t.o.v. de strategieën opgesomd bij mondelinge en schriftelijke receptie en productie): rekening houden met doel interactie, inspelen op wat de ander zegt of schrijft, de ander laten uitspreken, op een gepaste manier het woord vragen of nemen, elementen van lichaamstaal en intonatie herkennen en zelf inzetten, het register afstemmen op de gesprekspartner/correspondent - De meest elementaire alledaagse taalgedragsconventies - Zie opsomming bij eindtermen 2.2 t.e.m. 2.5 <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Zie opsomming bij eindtermen 2.2 t.e.m. 2.5 * Met gebruik van de meest elementaire alledaagse taalgedragsconventies <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p>
	2.8	ET-Nederlands-8 De leerlingen gebruiken het inzicht in de belangrijkste regels en kenmerken van het Standaardnederlands als taalsysteem ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.
		<p>Bouwsteen</p> <p>Kenmerken en principes van het Nederlands begrijpen om ze in te zetten bij het communiceren.</p> <p>Kennis en dimensies</p> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Conceptuele kennis - Onderscheid klank- en schriftbeeld - Samenstellingen en afleidingen: meervoud/enkelvoud, verkleinwoord - Werkwoorden: stam, uitgang - Woordsoorten: zelfstandig naamwoord, werkwoord, lidwoord - Zinsdelen: onderwerp, persoonsvorm - Zinssoorten: mededelende/vragende/uitroepende zinnen - Betekenisrelaties: letterlijk/figuurlijk - Heel eenvoudige beeldspraak en vergelijking * Procedurele kennis - Spelling van woorden met vast woordbeeld: klankzuivere woorden en hoogfrequente niet-klankzuivere woorden - Spelling van woorden met veranderlijk woordbeeld: werkwoorden, klinker in open/gesloten lettergreep, verdubbeling medeklinker, niet-klankzuivere eindletter - Hoofdletters - Interpunctietekens: punt, komma, vraagteken, uitroepetekens, dubbele punt, spatie, aanhalingsteken - Congruentie - Uitdrukken van verleden, heden en toekomst <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau toepassen</p>

vakgebonden eindtermen - Nederlands

2.9	ET-Nederlands-9 De leerlingen gebruiken kenmerken, mogelijkheden en principes van het Standaardnederlands als communicatiemiddel in functie van doelgerichte communicatie.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Kenmerken en principes van het Nederlands begrijpen om ze in te zetten bij het communiceren.	Met inbegrip van kennis * Conceptuele kennis - Communicatiemodel: zender, boodschap, ontvanger, kanaal, doel - Taalhandelingen zoals beweren, meedelen, beloven, om informatie vragen, verzoeken, zich verontschuldigen, waarschuwen, groeten, bedanken - Registers - Overeenkomsten en verschillen tussen standaardtaal, regionale en sociale taalvariëteiten in het Nederlands * Procedurele kennis - Gebruik van communicatiemodel: zender, boodschap, ontvanger, kanaal, doel - Gebruik van taalhandelingen zoals beweren, meedelen, beloven, om informatie vragen, verzoeken, zich verontschuldigen, waarschuwen, groeten, bedanken - Gebruik van registers - Gebruik van compenserende strategieën bij falende communicatie Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau toepassen
2.10	ET-Nederlands-10 De leerlingen gaan respectvol om met overeenkomsten en verschillen in taaluitingen, taalvariëteiten en talen.° (attitudinaal)	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Inzicht hebben in taal, in het bijzonder het Nederlands, als exponent en deel van een cultuur en een maatschappij.	
2.11	ET-Nederlands-11 De leerlingen onderscheiden overeenkomsten en verschillen in taaluitingen, taalvariëteiten en talen.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Inzicht hebben in taal, in het bijzonder het Nederlands, als exponent en deel van een cultuur en een maatschappij.	Met inbegrip van kennis * Conceptuele kennis - Taalgedragsconventies en registers - Overeenkomsten en verschillen tussen standaardtaal, regionale en sociale taalvariëteiten in het Nederlands - Overeenkomsten en verschillen tussen talen - Stereotypering Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen

vakgebonden eindtermen - Nederlands

2.12	ET-Nederlands-12 De leerlingen verwoorden hun gedachten en gevoelens bij het lezen en beluisteren van fictionele teksten met een literaire inslag met ondersteuning van elementaire literaire en narratieve concepten.				
	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="226 363 685 368">Bouwsteen</th> <th data-bbox="685 363 2145 368">Kennis en dimensies</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="226 368 685 855"> Literatuur in het Nederlands beleven. </td> <td data-bbox="685 368 2145 855"> Met inbegrip van kennis * Feitenkennis - Onderscheid fictie en non-fictie - Personages, verhaallijn, tijd, ruimte - Zie opsomming bij eindtermen 2.2 t.e.m. 2.5 * Conceptuele kennis - Onderscheid fictie en non-fictie - Personages, verhaallijn, tijd, ruimte - Zie opsomming bij eindtermen 2.2 t.e.m. 2.5 * Procedurele kennis - Zie opsomming bij eindtermen 2.2 t.e.m. 2.5 * Metacognitieve kennis - Eigen gedachten en gevoelens Kenmerken van de gelezen of beluisterde teksten * Zie opsomming bij eindtermen 2.2 t.e.m. 2.5 Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren Affectieve dimensie*: Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën ... </td> </tr> </tbody> </table>	Bouwsteen	Kennis en dimensies	Literatuur in het Nederlands beleven.	Met inbegrip van kennis * Feitenkennis - Onderscheid fictie en non-fictie - Personages, verhaallijn, tijd, ruimte - Zie opsomming bij eindtermen 2.2 t.e.m. 2.5 * Conceptuele kennis - Onderscheid fictie en non-fictie - Personages, verhaallijn, tijd, ruimte - Zie opsomming bij eindtermen 2.2 t.e.m. 2.5 * Procedurele kennis - Zie opsomming bij eindtermen 2.2 t.e.m. 2.5 * Metacognitieve kennis - Eigen gedachten en gevoelens Kenmerken van de gelezen of beluisterde teksten * Zie opsomming bij eindtermen 2.2 t.e.m. 2.5 Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren Affectieve dimensie*: Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën ...
Bouwsteen	Kennis en dimensies				
Literatuur in het Nederlands beleven.	Met inbegrip van kennis * Feitenkennis - Onderscheid fictie en non-fictie - Personages, verhaallijn, tijd, ruimte - Zie opsomming bij eindtermen 2.2 t.e.m. 2.5 * Conceptuele kennis - Onderscheid fictie en non-fictie - Personages, verhaallijn, tijd, ruimte - Zie opsomming bij eindtermen 2.2 t.e.m. 2.5 * Procedurele kennis - Zie opsomming bij eindtermen 2.2 t.e.m. 2.5 * Metacognitieve kennis - Eigen gedachten en gevoelens Kenmerken van de gelezen of beluisterde teksten * Zie opsomming bij eindtermen 2.2 t.e.m. 2.5 Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren Affectieve dimensie*: Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën ...				

7. Burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven

7.4	ET-Burgerschap-4 De leerlingen lichten de mechanismen van vooroordelen, stereotypering, machtsmisbruik en groepsdruk toe. (transversaal)	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Omgaan met diversiteit in het samenleven en het samenwerken.	Met inbegrip van kennis * Conceptuele kennis - Vooroordelen, stereotypering, machtsmisbruik en groepsdruk Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen Affectieve dimensie ^o : Voorkeur tonen voor en belang hechten aan waarden, opvattingen, gedragingen, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...
7.6	ET-Burgerschap-6 De leerlingen onderscheiden zowel onverdraagzaamheid als discriminatie in de samenleving. (transversaal)	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Omgaan met diversiteit in het samenleven en het samenwerken.	Met inbegrip van kennis * Conceptuele kennis - Onverdraagzaamheid en discriminatie Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen Affectieve dimensie ^o : Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...

16. Cultureel bewustzijn en culturele expressie

16.5	ET-Cultuur-5 De leerlingen drukken hun gedachten en gevoelens uit bij het waarnemen van kunst- en cultuuruitingen. (transversaal)		
	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="226 512 685 810"> Bouwsteen Uitingen van kunst en cultuur beleven en de waardering ervoor duiden. </td> <td data-bbox="685 512 2175 810"> Kennis en dimensies Met inbegrip van kennis * Conceptuele kennis - Interactie tussen waarneming, gedachten en gevoelens * Procedurele kennis - Manieren om de interactie tussen waarneming, gedachten en gevoelens uit te drukken zoals verwoorden, verbeelden en verklanken * Metacognitieve kennis - Eigen gedachten en gevoelens Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren Affectieve dimensie^o: Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,... </td> </tr> </table>	Bouwsteen Uitingen van kunst en cultuur beleven en de waardering ervoor duiden.	Kennis en dimensies Met inbegrip van kennis * Conceptuele kennis - Interactie tussen waarneming, gedachten en gevoelens * Procedurele kennis - Manieren om de interactie tussen waarneming, gedachten en gevoelens uit te drukken zoals verwoorden, verbeelden en verklanken * Metacognitieve kennis - Eigen gedachten en gevoelens Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren Affectieve dimensie ^o : Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...
Bouwsteen Uitingen van kunst en cultuur beleven en de waardering ervoor duiden.	Kennis en dimensies Met inbegrip van kennis * Conceptuele kennis - Interactie tussen waarneming, gedachten en gevoelens * Procedurele kennis - Manieren om de interactie tussen waarneming, gedachten en gevoelens uit te drukken zoals verwoorden, verbeelden en verklanken * Metacognitieve kennis - Eigen gedachten en gevoelens Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren Affectieve dimensie ^o : Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën,...		

2. Competenties in het Nederlands

BG 2.1	<p>BG-Nederlands-1</p> <p>De leerling haalt het onderwerp en relevante informatie uit geschreven en gesproken niet-fictionele teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.</p> <p>Bouwsteen</p> <p>Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.</p> <p>Kennis en dimensies</p> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, heel eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur en titels herkennen, rekening houden met lees- en luisterdoel, voorkennis activeren, visuele ondersteunende elementen gebruiken, vragen stellen, talige hulpmiddelen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Eenvoudige, herkenbare, expliciet aangegeven structuur * Lage informatiedichtheid * Voornamelijk Standaardnederlands, heel eenvoudig figuurlijk taalgebruik, voornamelijk frequente woorden * Grote samenhang * Concrete en herkenbare inhoud * Eenvoudige zinsbouw * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke receptie) * Duidelijke lay-out (bijkomend voor mondelinge receptie) * Laag tot normaal spreektempo <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren</p>
--------	--

basisgeletterdheid - Nederlands

BG 2.2	<p>BG-Nederlands-2 De leerling produceert schriftelijke en mondelinge teksten in functie van doelgerichte communicatie.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="226 331 685 360">Bouwsteen</th> <th data-bbox="685 331 2175 360">Kennis en dimensies</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="226 360 685 938"> Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties. </td> <td data-bbox="685 360 2175 938"> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, heel eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Taalgedragsconventies en registers - Effecten van non-verbaal gedrag * Procedurele kennis - Strategieën: rekening houden met spreek- en schrijfdoel, voorkennis activeren, rekening houden met ontvanger, talige hulpmiddelen gebruiken - Gebruik van taalgedragsconventies en registers - Spelling van frequente woorden - Uitspraak van hoogfrequente klanken en klankencombinaties - Gebruik van eenvoudige grammaticale constructies en zinspatronen (zoals meervoud, volgorde van persoonsvorm en onderwerp in een hoofdzin) <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Eenvoudige tekststructuur * Redelijk herkenbare samenhang * Concrete inhoud * Tekstsoorten: informatief, opiniërend, prescriptief * Uitspraak, woordkeuze, zinsbouw, spelling, register en lichaamstaal mogen enkel afwijken zolang ze het overbrengen van de boodschap niet in de weg staan <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p> </td> </tr> </tbody> </table>	Bouwsteen	Kennis en dimensies	Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, heel eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Taalgedragsconventies en registers - Effecten van non-verbaal gedrag * Procedurele kennis - Strategieën: rekening houden met spreek- en schrijfdoel, voorkennis activeren, rekening houden met ontvanger, talige hulpmiddelen gebruiken - Gebruik van taalgedragsconventies en registers - Spelling van frequente woorden - Uitspraak van hoogfrequente klanken en klankencombinaties - Gebruik van eenvoudige grammaticale constructies en zinspatronen (zoals meervoud, volgorde van persoonsvorm en onderwerp in een hoofdzin) <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Eenvoudige tekststructuur * Redelijk herkenbare samenhang * Concrete inhoud * Tekstsoorten: informatief, opiniërend, prescriptief * Uitspraak, woordkeuze, zinsbouw, spelling, register en lichaamstaal mogen enkel afwijken zolang ze het overbrengen van de boodschap niet in de weg staan <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p>
Bouwsteen	Kennis en dimensies				
Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, heel eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Taalgedragsconventies en registers - Effecten van non-verbaal gedrag * Procedurele kennis - Strategieën: rekening houden met spreek- en schrijfdoel, voorkennis activeren, rekening houden met ontvanger, talige hulpmiddelen gebruiken - Gebruik van taalgedragsconventies en registers - Spelling van frequente woorden - Uitspraak van hoogfrequente klanken en klankencombinaties - Gebruik van eenvoudige grammaticale constructies en zinspatronen (zoals meervoud, volgorde van persoonsvorm en onderwerp in een hoofdzin) <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Eenvoudige tekststructuur * Redelijk herkenbare samenhang * Concrete inhoud * Tekstsoorten: informatief, opiniërend, prescriptief * Uitspraak, woordkeuze, zinsbouw, spelling, register en lichaamstaal mogen enkel afwijken zolang ze het overbrengen van de boodschap niet in de weg staan <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p>				
BG 2.3	<p>BG-Nederlands-3 De leerling neemt deel aan mondelinge en schriftelijke interactie in functie van doelgerichte communicatie.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="226 1024 685 1053">Bouwsteen</th> <th data-bbox="685 1024 2175 1053">Kennis en dimensies</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="226 1053 685 1450"> Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties. </td> <td data-bbox="685 1053 2175 1450"> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Zie opsomming bij eindtermen BG 2.1 en BG 2.2 * Conceptuele kennis - Zie opsomming bij eindtermen BG 2.1 en BG 2.2 * Procedurele kennis - Strategieën: inspelen op wat de ander zegt of schrijft, de ander laten uitspreken, op een gepaste manier het woord vragen of nemen, elementen van lichaamstaal en intonatie herkennen en zelf inzetten, het register afstemmen op de gesprekspartner/correspondent zodat de interactie mogelijk blijft, talige hulpmiddelen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Zie opsomming bij eindtermen BG 2.1 en BG 2.2 <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p> </td> </tr> </tbody> </table>	Bouwsteen	Kennis en dimensies	Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Zie opsomming bij eindtermen BG 2.1 en BG 2.2 * Conceptuele kennis - Zie opsomming bij eindtermen BG 2.1 en BG 2.2 * Procedurele kennis - Strategieën: inspelen op wat de ander zegt of schrijft, de ander laten uitspreken, op een gepaste manier het woord vragen of nemen, elementen van lichaamstaal en intonatie herkennen en zelf inzetten, het register afstemmen op de gesprekspartner/correspondent zodat de interactie mogelijk blijft, talige hulpmiddelen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Zie opsomming bij eindtermen BG 2.1 en BG 2.2 <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p>
Bouwsteen	Kennis en dimensies				
Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Zie opsomming bij eindtermen BG 2.1 en BG 2.2 * Conceptuele kennis - Zie opsomming bij eindtermen BG 2.1 en BG 2.2 * Procedurele kennis - Strategieën: inspelen op wat de ander zegt of schrijft, de ander laten uitspreken, op een gepaste manier het woord vragen of nemen, elementen van lichaamstaal en intonatie herkennen en zelf inzetten, het register afstemmen op de gesprekspartner/correspondent zodat de interactie mogelijk blijft, talige hulpmiddelen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Zie opsomming bij eindtermen BG 2.1 en BG 2.2 <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p>				

2. Competenties in het Nederlands

UD 2.1	UD-Nederlands-1 De leerlingen zijn gemotiveerd voor taal m.i.v. cultuur, lezen, spreken, schrijven, luisteren en inzicht in het taalsysteem.° (attitudinaal) Bouwsteen Kennis en dimensies Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.
UD 2.2	UD-Nederlands-2 De leerlingen bepalen het onderwerp en de globale inhoud van geschreven en gesproken teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie. Bouwsteen Kennis en dimensies Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties. <ul style="list-style-type: none"> Met inbegrip van kennis <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels, benadrukte woorden, lay-out, afbeeldingen, structuuraanduiders (signaalwoorden en verwijswaarden) * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur, structuuraanduiders, titels en benadrukte woorden herkennen, rekening houden met lees- en luisterdoel, voorkennis activeren, visuele ondersteunende elementen gebruiken, inhoud voorspellen, vragen stellen, tussentijds samenvatten, talige hulpmiddelen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.9 Met inbegrip van tekstkenmerken <ul style="list-style-type: none"> * Eenvoudige, herkenbare structuur, expliciet aangegeven bij teksten met minder samenhang * Lage tot gemiddelde informatiedichtheid * Voornamelijk Standaardnederlands, eenvoudig figuurlijk taalgebruik, voornamelijk frequente woorden * Grote samenhang * Concrete inhoud * Eenvoudige zinsbouw * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke receptie) * Duidelijke lay-out (bijkomend voor mondelinge receptie) * Normaal spreektempo Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren

uitbreidingsdoelen - Nederlands

UD 2.3	UD-Nederlands-3 De leerlingen bepalen wat de hoofdgedachte en de hoofdpunten zijn in geschreven en gesproken teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels, benadrukte woorden, lay-out, afbeeldingen, structuuraanduiders (signaalwoorden en verwijswaarden) * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur, structuuraanduiders, titels en benadrukte woorden herkennen, rekening houden met lees- en luisterdoel, voorkennis activeren, visuele ondersteunende elementen gebruiken, inhoud voorspellen, vragen stellen, tussentijds samenvatten, talige hulpmiddelen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap, hoofd- en bijzaken onderscheiden, de gedachtegang reconstrueren - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.9 <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Eenvoudige, herkenbare structuur, expliciet aangegeven bij teksten met minder samenhang * Lage tot gemiddelde informatiedichtheid * Voornamelijk Standaardnederlands, eenvoudig figuurlijk taalgebruik, voornamelijk frequente woorden * Grote samenhang * Concrete inhoud * Eenvoudige zinsbouw * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke receptie) * Duidelijke lay-out (bijkomend voor mondelinge receptie) * Normaal spreektempo <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren</p>

uitbreidingsdoelen - Nederlands

UD 2.4	UD-Nederlands-4 De leerlingen selecteren relevante informatie in geschreven en gesproken teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.	
	Bouwsteen Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.	Kennis en dimensies Met inbegrip van kennis * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels, benadrukte woorden, lay-out, afbeeldingen, structuuraanduiders (signaalwoorden en verwijswaarden) * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur, structuuraanduiders, titels en benadrukte woorden herkennen, rekening houden met lees- en luisterdoel, voorkennis activeren, visuele ondersteunende elementen gebruiken, inhoud voorspellen, vragen stellen, talige hulpmiddelen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.9 Met inbegrip van tekstkenmerken * Eenvoudige, herkenbare structuur, expliciet aangegeven bij teksten met minder samenhang * Lage tot gemiddelde informatiedichtheid * Voornamelijk Standaardnederlands, eenvoudig figuurlijk taalgebruik, voornamelijk frequente woorden * Grote samenhang * Concrete inhoud * Eenvoudige zinsbouw * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke receptie) * Duidelijke lay-out (bijkomend voor mondelinge receptie) * Normaal spreektempo Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren

uitbreidingsdoelen - Nederlands

UD 2.5	UD-Nederlands-5 De leerlingen nemen eenvoudige notities bij het lezen en beluisteren van teksten in functie van doelgerichte informatieverwerking en communicatie.	
	Bouwsteen Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.	Kennis en dimensies Met inbegrip van kennis * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels, benadrukte woorden, notities, lay-out, afbeeldingen, structuuraanduiders (signaalwoorden en verwijswaarden) * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur, structuuraanduiders, titels en benadrukte woorden herkennen, afkortingen, symbolen en telegramstijl gebruiken, rekening houden met lees- en luisterdoel, voorkennis activeren, visuele ondersteunende elementen gebruiken, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden uit de context, de vermoedelijke betekenis van onbekende woorden afleiden via taalverwantschap - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.9 Met inbegrip van kenmerken beluisterde en gelezen teksten * Eenvoudige, herkenbare, expliciet aangegeven structuur * Lage tot gemiddelde informatiedichtheid * Voornamelijk Standaardnederlands, eenvoudig figuurlijk taalgebruik, voornamelijk frequente woorden * Grote samenhang * Concrete inhoud * Eenvoudige zinsbouw * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke receptie) * Duidelijke lay-out (bijkomend voor mondelinge receptie) * Normaal spreektempo Met inbegrip van kenmerken notities * De notities zijn gerelateerd aan de inhoud van de beluisterde of gelezen teksten Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren

uitbreidingsdoelen - Nederlands

UD 2.6	UD-Nederlands-6 De leerlingen produceren schriftelijke en mondelinge teksten in functie van doelgerichte communicatie.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Woordenschat: frequente woorden, eenvoudig figuurlijk taalgebruik * Conceptuele kennis - Tekststructuur, titels, benadrukte woorden, lay-out, afbeeldingen, structuuraanduiders (signaalwoorden en verwijswaarden) - Taalgedragsconventies en registers - Effecten van non-verbaal gedrag (mondelinge productie) * Procedurele kennis - Strategieën: tekststructuur, lay-out, structuuraanduiders, titels en benadrukte woorden gebruiken, rekening houden met spreek- en schrijfdoel, voorkennis activeren, rekening houden met ontvanger (zoals het gepast inzetten van lichaamstaal), talige hulpmiddelen gebruiken - Gebruik van taalgedragsconventies en registers - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.9 <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Eenvoudige, herkenbare tekststructuur * Redelijk herkenbare samenhang * Concrete inhoud * Gepast register (afgestemd op doel en doelpubliek) * Tekstsoorten: informatief, persuasief, opiniërend, prescriptief, narratief (bijkomend voor schriftelijke productie) * Verzorgd taalgebruik met aandacht voor woordkeuze, spelling, zinsbouw, interpunctie, Standaardnederlands, helderheid, adequaatheid, vormcorrectheid en vlotheid * Verzorgde, gepaste lay-out (bijkomend voor mondelinge productie) * Verzorgd taalgebruik met aandacht voor uitspraak, woordkeuze, zinsbouw, Standaardnederlands, helderheid, adequaatheid, correctheid en vlotheid * Gepaste, niet-storende lichaamstaal <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p>
UD 2.7	UD-Nederlands-7 De leerlingen drukken zich op een creatieve manier uit.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Procedurele kennis - Eenvoudige technieken om creatief met taal om te gaan zoals lay-out, rijm en ritme <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p>

uitbreidingsdoelen - Nederlands

UD 2.8	UD-Nederlands-8 De leerlingen nemen deel aan schriftelijke en mondelinge interactie in functie van doelgerichte communicatie.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Het Nederlands receptief, productief en interactief, zowel mondeling als schriftelijk gebruiken als communicatiemiddel in relevante situaties.	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Zie opsomming bij UD 2.2 t.e.m. UD 2.4 en UD 2.6 * Conceptuele kennis - Zie opsomming bij UD 2.2 t.e.m. UD 2.4 en UD 2.6 * Procedurele kennis - Strategieën (bijkomend t.o.v. de strategieën opgesomd bij UD 2.2 t.e.m. UD 2.4 en UD 2.6): rekening houden met doel interactie, inspelen op wat de ander zegt of schrijft, de ander laten uitspreken, op een gepaste manier het woord vragen of nemen, elementen van lichaamstaal en intonatie herkennen en zelf inzetten, het register afstemmen op de gesprekspartner/correspondent - Zie opsomming bij UD 2.2 t.e.m. UD 2.4 en UD 2.6 <p>Met inbegrip van tekstkenmerken</p> <ul style="list-style-type: none"> * Zie opsomming bij UD 2.2 t.e.m. UD 2.4 en UD 2.6 <p>Met inbegrip van dimensies eindterm</p> <p>Cognitieve dimensie: beheersingsniveau creëren</p>

uitbreidingsdoelen - Nederlands

UD 2.9	<p>UD-Nederlands-9 De leerlingen gebruiken het inzicht in de belangrijkste regels en kenmerken van het Standaardnederlands als taalsysteem ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.</p>			
	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="226 331 685 360">Bouwsteen</th> <th data-bbox="685 331 2177 360">Kennis en dimensies</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="226 360 685 1243"> <p>Kenmerken en principes van het Nederlands begrijpen om ze in te zetten bij het communiceren.</p> </td> <td data-bbox="685 360 2177 1243"> <p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Samenstellingen en afleidingen: voorvoegsel, achtervoegsel, meervoud/enkelvoud, verkleinwoord, stam, uitgang - Werkwoordstijden: onvoltooid tegenwoordige tijd, voltooid tegenwoordige tijd, onvoltooid verleden tijd, voltooid verleden tijd, onvoltooid toekomstige tijd - Woordsoorten: zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord, werkwoord, voornaamwoord (zelfstandig, bijvoeglijk, wederkerend, wederkerig, onbepaald, persoonlijk, bezittelijk, betrekkelijk, aanwijzend, vragend), lidwoord (bepaald, onbepaald, ontkenkend), voegwoord, voorzetsel, telwoord (bepaald, onbepaald, hoofdtelwoord, rangtelwoord), bijwoord, tussenwerpsel - Zinsdelen: onderwerp, persoonsvorm, gezegde, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp, voorzetselvoorwerp, handelend voorwerp, bijwoordelijke bepaling - Zinssoorten: ontkenkende/bevestigende zinnen, mededelende/vragende/bevelende/uitroepende zinnen, actieve en passieve zinnen, enkelvoudige en samengestelde zinnen (onderschikking en nevenschikking) - Betekenisrelaties: synoniem, homoniem, letterlijk/figuurlijk - Beeldspraak en vergelijking * Conceptuele kennis - Onderscheid klank- en schriftbeeld - Samenstellingen en afleidingen: voorvoegsel, achtervoegsel, meervoud/enkelvoud, verkleinwoord, stam, uitgang - Werkwoordstijden: onvoltooid tegenwoordige tijd, voltooid tegenwoordige tijd, onvoltooid verleden tijd, voltooid verleden tijd, onvoltooid toekomstige tijd - Woordsoorten: zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord, werkwoord, voornaamwoord (zelfstandig, bijvoeglijk, wederkerend, wederkerig, onbepaald, persoonlijk, bezittelijk, betrekkelijk, aanwijzend, vragend), lidwoord (bepaald, onbepaald, ontkenkend), voegwoord, voorzetsel, telwoord (bepaald, onbepaald, hoofdtelwoord, rangtelwoord), bijwoord, tussenwerpsel - Zinsdelen: onderwerp, persoonsvorm, gezegde, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp, voorzetselvoorwerp, handelend voorwerp, bijwoordelijke bepaling - Zinssoorten: ontkenkende/bevestigende zinnen, mededelende/vragende/bevelende/uitroepende zinnen, actieve en passieve zinnen, enkelvoudige en samengestelde zinnen (onderschikking en nevenschikking) - Betekenisrelaties: synoniem, homoniem, letterlijk/figuurlijk - Beeldspraak en vergelijking * Procedurele kennis - Spelling van woorden met vast woordbeeld: klankzuivere woorden en hoogfrequente niet-klankzuivere woorden - Spelling van woorden met veranderlijk woordbeeld: werkwoorden, klinker in open/gesloten lettergreep, verdubbeling medeklinker, niet-klankzuivere eindletter - Hoofdletters - Interpunctietekens: punt, komma, vraagteken, uitroepeteken, dubbele punt, spatie, aanhalingstekens - Congruentie - Diakritische tekens: trema, koppelteken en apostrof - Uitspraaktekens zoals accenttekens <p>Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau toepassen</p> </td> </tr> </tbody> </table>	Bouwsteen	Kennis en dimensies	<p>Kenmerken en principes van het Nederlands begrijpen om ze in te zetten bij het communiceren.</p>
Bouwsteen	Kennis en dimensies			
<p>Kenmerken en principes van het Nederlands begrijpen om ze in te zetten bij het communiceren.</p>	<p>Met inbegrip van kennis</p> <ul style="list-style-type: none"> * Feitenkennis - Samenstellingen en afleidingen: voorvoegsel, achtervoegsel, meervoud/enkelvoud, verkleinwoord, stam, uitgang - Werkwoordstijden: onvoltooid tegenwoordige tijd, voltooid tegenwoordige tijd, onvoltooid verleden tijd, voltooid verleden tijd, onvoltooid toekomstige tijd - Woordsoorten: zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord, werkwoord, voornaamwoord (zelfstandig, bijvoeglijk, wederkerend, wederkerig, onbepaald, persoonlijk, bezittelijk, betrekkelijk, aanwijzend, vragend), lidwoord (bepaald, onbepaald, ontkenkend), voegwoord, voorzetsel, telwoord (bepaald, onbepaald, hoofdtelwoord, rangtelwoord), bijwoord, tussenwerpsel - Zinsdelen: onderwerp, persoonsvorm, gezegde, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp, voorzetselvoorwerp, handelend voorwerp, bijwoordelijke bepaling - Zinssoorten: ontkenkende/bevestigende zinnen, mededelende/vragende/bevelende/uitroepende zinnen, actieve en passieve zinnen, enkelvoudige en samengestelde zinnen (onderschikking en nevenschikking) - Betekenisrelaties: synoniem, homoniem, letterlijk/figuurlijk - Beeldspraak en vergelijking * Conceptuele kennis - Onderscheid klank- en schriftbeeld - Samenstellingen en afleidingen: voorvoegsel, achtervoegsel, meervoud/enkelvoud, verkleinwoord, stam, uitgang - Werkwoordstijden: onvoltooid tegenwoordige tijd, voltooid tegenwoordige tijd, onvoltooid verleden tijd, voltooid verleden tijd, onvoltooid toekomstige tijd - Woordsoorten: zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord, werkwoord, voornaamwoord (zelfstandig, bijvoeglijk, wederkerend, wederkerig, onbepaald, persoonlijk, bezittelijk, betrekkelijk, aanwijzend, vragend), lidwoord (bepaald, onbepaald, ontkenkend), voegwoord, voorzetsel, telwoord (bepaald, onbepaald, hoofdtelwoord, rangtelwoord), bijwoord, tussenwerpsel - Zinsdelen: onderwerp, persoonsvorm, gezegde, lijdend voorwerp, meewerkend voorwerp, voorzetselvoorwerp, handelend voorwerp, bijwoordelijke bepaling - Zinssoorten: ontkenkende/bevestigende zinnen, mededelende/vragende/bevelende/uitroepende zinnen, actieve en passieve zinnen, enkelvoudige en samengestelde zinnen (onderschikking en nevenschikking) - Betekenisrelaties: synoniem, homoniem, letterlijk/figuurlijk - Beeldspraak en vergelijking * Procedurele kennis - Spelling van woorden met vast woordbeeld: klankzuivere woorden en hoogfrequente niet-klankzuivere woorden - Spelling van woorden met veranderlijk woordbeeld: werkwoorden, klinker in open/gesloten lettergreep, verdubbeling medeklinker, niet-klankzuivere eindletter - Hoofdletters - Interpunctietekens: punt, komma, vraagteken, uitroepeteken, dubbele punt, spatie, aanhalingstekens - Congruentie - Diakritische tekens: trema, koppelteken en apostrof - Uitspraaktekens zoals accenttekens <p>Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau toepassen</p>			

uitbreidingsdoelen - Nederlands

UD 2.10	UD-Nederlands-10 De leerlingen gebruiken kenmerken, mogelijkheden en principes van het Standaardnederlands als communicatiemiddel in functie van doelgerichte communicatie.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Kenmerken en principes van het Nederlands begrijpen om ze in te zetten bij het communiceren.	Met inbegrip van kennis * Conceptuele kennis - Tekststructuur - Communicatiemodel: zender, boodschap, ontvanger, kanaal, context, doel - Taalhandelingen zoals beweren, meedelen, beloven, om informatie vragen, verzoeken, zich verontschuldigen, waarschuwen, groeten, bedanken - Taalgedragsconventies en registers - Overeenkomsten en verschillen tussen standaardtaal, regionale en sociale taalvariëteiten in het Nederlands * Procedurele kennis - Gebruik van tekststructuur - Gebruik van communicatiemodel: zender, boodschap, ontvanger, kanaal, context, doel - Gebruik van taalhandelingen zoals beweren, meedelen, beloven, om informatie vragen, verzoeken, zich verontschuldigen, waarschuwen, groeten, bedanken - Gebruik van taalgedragsconventies en registers - Gebruik van compenserende strategieën bij falende communicatie Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau toepassen
UD 2.11	UD-Nederlands-11 De leerlingen gaan respectvol om met overeenkomsten en verschillen in taaluitingen, taalvariëteiten en talen.° (attitudinaal)	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Inzicht hebben in taal, in het bijzonder het Nederlands, als exponent en deel van een cultuur en een maatschappij.	
UD 2.12	UD-Nederlands-12 De leerlingen onderscheiden overeenkomsten en verschillen in taaluitingen, taalvariëteiten en talen.	
	Bouwsteen	Kennis en dimensies
	Inzicht hebben in taal, in het bijzonder het Nederlands, als exponent en deel van een cultuur en een maatschappij.	Met inbegrip van kennis * Conceptuele kennis - Taalgedragsconventies en registers - Overeenkomsten en verschillen tussen standaardtaal, regionale en sociale taalvariëteiten in het Nederlands - Overeenkomsten en verschillen tussen talen - Stereotypering Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau begrijpen

uitbreidingsdoelen - Nederlands

UD 2.13	UD-Nederlands-13 De leerlingen verwoorden hun gedachten en gevoelens bij het lezen en beluisteren van fictionele teksten met een literaire inslag met ondersteuning van elementaire literaire en narratieve concepten.			
	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="226 331 685 357">Bouwsteen</th> <th data-bbox="685 331 2152 357">Kennis en dimensies</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="226 357 685 852"> Literatuur in het Nederlands beleven. </td> <td data-bbox="685 357 2152 852"> Met inbegrip van kennis * Feitenkennis - Onderscheid fictie en non-fictie - Artistiek-literaire teksten - Personages, verhaallijn, tijd, ruimte - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.2 t.e.m. UD 2.4 en UD 2.6 * Conceptuele kennis - Onderscheid fictie en non-fictie - Artistiek-literaire teksten - Personages, verhaallijn, tijd, ruimte - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.2 t.e.m. UD 2.4 en UD 2.6 * Procedurele kennis - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.2 t.e.m. UD 2.4 en UD 2.6 * Metacognitieve kennis - Eigen gedachten en gevoelens Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren Affectieve dimensie*: Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën ... </td> </tr> </tbody> </table>	Bouwsteen	Kennis en dimensies	Literatuur in het Nederlands beleven.
Bouwsteen	Kennis en dimensies			
Literatuur in het Nederlands beleven.	Met inbegrip van kennis * Feitenkennis - Onderscheid fictie en non-fictie - Artistiek-literaire teksten - Personages, verhaallijn, tijd, ruimte - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.2 t.e.m. UD 2.4 en UD 2.6 * Conceptuele kennis - Onderscheid fictie en non-fictie - Artistiek-literaire teksten - Personages, verhaallijn, tijd, ruimte - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.2 t.e.m. UD 2.4 en UD 2.6 * Procedurele kennis - Functioneel gebruik van elementen uit UD 2.2 t.e.m. UD 2.4 en UD 2.6 * Metacognitieve kennis - Eigen gedachten en gevoelens Met inbegrip van dimensies eindterm Cognitieve dimensie: beheersingsniveau analyseren Affectieve dimensie*: Reageren op opvattingen, gedrag, gebeurtenissen, informatie, taken, strategieën ...			